

U vezi sa nastojanjima Sr. Oca izrazujemo želju da bi se u misijskim katoličkim općinama čitavog svijeta uzgajao narodni domaći kler, kako to odgovara narodnom pravu i starodrevnom običaju crkve...

»Slovenec« 12/II — 1935.

ISTRA

Izrazujemo goruću želju neka bi se to načelo uspostavilo i štitilo i tamo gdje obitavaju naša braća po krvi i trpe sa čitavim mističnim tijelom Crkve nepravedno proganjanje i zapostavljanje svojega jezika i kulture...

»Slovenec« 12/II — 1935.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

EMIGRACIJA IN VOLITVE

Ker nas ločita od državno-zborskih volitev v jugoslovenski parlament komaj dva dobra meseca, je že vse jugoslovenske množice zajelo vrenje predvolivnega zanimanja in borbe. Del tega zanimanja in opredeljevanja v politični borbi prehaja tudi na desetisoče jugoslovenskih emigrantov iz Julijske Krajine, raztresenih po celi državi. Ni pa to noben čuden pojav, saj niso jugoslovenski emigranti iz Julijske Krajine v Jugoslaviji neko tuje telo v življenju Jugoslavije, saj so oni del jugoslovenskega narodnega občestva, saj je tudi pri emigrantih vsak utrip njihovega zanimanja za javno življenje Jugoslavije namenjen ravnokotako kot vsem ostalim Jugoslovenom le še boljši, še pravičnejši izgraditvi naše narodne skupnosti.

Velik del jugoslovenskih emigrantov iz Julijske Krajine je že zadobil jugoslovensko državljanstvo, je naseljen v Jugoslaviji prekonega desetletja, je organsko čisto vrasel v okolje jugoslovenskih notranjih domačin. Prepolno vezi življenjskega boja za obstoj, pa tudi duhovnega sožitja z življenjem in snovanjem jugoslovenskih množic v lastni državi stavlja naše emigrante in domače prebivalce v eno organsko celoto, ki misli in se bori, upa in hoče v svojem ustvarjalnem nezadovoljstvu vedno boljše in pravičnejše stanje v mejah državne enote.

Stvarno ugotavljanje in vrednotenje tega učitelja, prepletanja in stapljanja emigrantskega življa z ostalim jugoslovenskim prebivalstvom podaja tudi razlago, zakaj so pojedini emigranti tako doumeli zakone in tvornost specifično jugoslovenskih političnih in duhovnih sil v jugoslovenskih množicah, da so zavzeli vidno mesto med domačimi tvorci političnega in duhovnega življenja in doprinesli znaten prispevek k gradnji našega edinstva. Ti slučaj niso samo eden izmed velikih dokazov o popolni etnični istovetnosti emigrantov in našega naroda v Julijski Krajini z ostalim jugoslovenskim prebivalstvom, ampak so tudi po svojem praktičnem izkustvu principijelna potrditev našega načela, da mora imeti vsak emigrant jugoslovenske narodnosti popolnoma iste pravice in seveda iste dolžnosti kot vsak domačin Jugoslovan.

Organizirane emigrantske jedinice so pa bile ustanovljene predesem zato, da disciplinirajo, povečajo in sistematizirajo delo, misli in življe emigrantov za Julijsko Krajino ter da vnamejo v vseh Jugoslovanih, v prav vseh brez razlike politične in svetovnonazorne opredelitve, zanimanje in zavzetost za našo zemljo in isti meri kot v nas emigrantih. Taka misija emigrantskih organizacij pa seveda nujno vodi k njihovi strogi nevturalnosti napram vsem notranje-političnim pojavom v Jugoslaviji.

Ravno sedaj v predvolivni borbi moramo to stališče nevturalnosti emigrantskih organizacij (napram pravici in svobodi vsakega emigranta kot posameznika, da se uveljavlja po svojem intimnem prepričanju) še posebej ponozno podpreti. Emigrantske organizacije morajo v sedanjih volivni borbi stati ob strani političnega vrveža ne podrejujoč svoj društveni vpliv in aparat nobeni izmed strank in struj v borbi za mandate.

Ze dosedanjih prvi znaki volivne borbe namreč pokazujejo na večjo razčlenjenost, razgibanost in sproščenost političnih sil, ki bodo prišle v izrazitejša nasprotstva kot pri zadnjih volitvah 8. novembra 1931, ko se je enotna emigrantska organizirana fronta komaj pojavila brez utrjene povezanosti in ko je bil takratni način volitev izveden po neki plebiscitarni metodi v običaju zadnja leta v režimih z najstrožjo avtoritativno ureditvijo. Zato je bilo takrat ne samo pri naši emigrantski organizaciji, ampak pri mnogih drugih nepolitičnih in nevturalnih organizacijah mogoče, da so posamezne, med emigranti prav redke, organizacijske jedinice zavzele leta 1931 napram notranje-političnim grupacijam tako stališče, ki je izrazilo ponekod kritiko od strani gotovega dela politične javnosti.

Emigrantske organizacije bodo ohranile v sedanjih državno-zborskih volitvah stališče stroge nevturalnosti. Da pa ne bo nesporazumljenja povdarjajo od tej prilike princip, da ima vsak emigrant kot Jugoslovan in v kolikor je že jugoslovenski državljan popolno pravico se politično udeleževati kot vsak drug Jugoslovan po svoji politični opredelitvi. V kolikor je posamezni emigrant po svojem dosedanjem delu za skupnost, za eno izmed političnih ideologij, za del prebivalstva v gotovih krajih pridobil zaupanje širših plasti ljudstva, da ga smatra vrednim zastopati njegove interese v narodnem zastopništvu, mu organizirana emigracija ne more negirati njegove pasivne vo-

GENERALNI SEKRETAR FAŠISTIČKE STRANKE STARACE REAGIRA NA PISANJE „ISTRE“ FOTOGRAFIJAMA

Zagreb, februara 1935. Nedavno je u Sestieresu na jednoj političko-skijskoj manifestaciji generalni sekretar fašističke stranke, Mussolinijev zamjenik, ekcelencija Starace doživio nezgodu, slomio je nogu. To su javile i talijanske i mnoge strane novine. Tu smo vijest donijeli i mi i pratili smo je malim komentatom, u kojem smo možda doista i s tragom ironije govorili o neuspjelim fašističkim sportsko-političkim pretjeravanjima, zbog kojih dolazi i do ovakvih nezgoda. Rekli smo u toj vijesti doslovno i ovo:

»Pao je Starace, sam tajnik stranke, pao je Mussolini mladji, pa je krv iz nosa tekla. Nadamo se, da neće biti ništa gorega. Jedna ili dvije noge gore ili dolje. Kost će se zacijeliti, a konferencija će se drugi put sazivati radje kad bude toplije i manje opasno.«

Pa što se dogodilo? Te naše opaske uzbudile su generalnog tajnika Staracea i on je na njih reagirao tako, da nam je preko pulskog dnevnika »Corriere Istrian« poslao svoju fotografiju, koja ga prikazuje kako na konju preskače visoku zapreku. »Corriere« je tu sliku objavio u svom broju od 3 februara. Na slici je napisana poruka, koju na žalost ne možemo pročitati.

Jer je kliše vrlo loš. Ali ispod je »Corriere« napisao ono što nam želj reći. Kaže da slika prikazuje jedan divan jabači skok Nj. Ekc. Staracea, pa da nam tu fotografiju dostavlja tim putem, odbivši, razumije se, izjave simpatija, koje Starace izriče njema, a ne nama. Dostavlja nam (»Corriere« kaže »Giriamo...«) tu sliku po naredjenju Staracea, jer smo nedavno bili toliko drski da pravimo ironiju povodom nesretnog slučajaja, koji se je dogodio sekretaru stranke na skijskim manifestacijama. Ta bi slika imala dokazati, kako smo se prevarili u našim — zlim željama.

Sve nas ovo čudi i — veseli. Slika nas ne zbunjuje, jer smo mi uostalom i sami rekli: »kost će zacijeliti«, i nismo bili tako naivni da bi vjerovali, da Starace zbog toga ne će više moći da jaši konja i — talijanski narod.

Izgleda, međutim, da se ovaj naš mali i neznatni list, kojega upravo »Corriere« časti svim mogućim pogrdama, čita vrlo pažljivo i na visokim rimskim mjestima... Trebalo bi samo da oni tamo počnu reagirati i na one vijesti, koje govore o tuđim — »polomljenim kostima«, čitavog jednog naroda, a ne samo na one o svojim hijerarhijskim.

MNOGI MLADI ZADRANI ŽIVU TAKO BIJEDNO DA NEMAJU SREDSTAVA NITI ZA TROŠKOVE OKO MOLBE ZA UPOSLENJE

Zadar, februara 1935. — O strašnim ekonomskim i socijalnim prilikama u Zadru već smo više puta pisali u »Istri«. Stanje je takvo, da ga nije lako opisati. Želimo ovaj put da zabilježimo to, da niti fašisti sami ne mogu više a da ne priznaju veliku bijedu zadraskog građanstva. Najgore prolaze mladi ljudi, koji su spremni da prime svaki posao, ali ga nema. Oni koji svršavaju škole, kao i oni, koji nemaju škola, gladuju formalno. To priznaje čak i fašistički zadraski list »San Marco« i to u jednom uvodnom članku pod naslovom »Nezaposlenost i natječaji«. Tu govori o natječajima za službe u Italiji općenito, a na kraju se osvrće na prilike u Zadru. Konstatuje, da je u Zadru mnogo nezaposlenih, ali u svim

posljednjim natječajima za javne službe u Zadru je uložena samo jedna molba... Zašto? Zato jer mladi zadrani nisu u stanju da snose niti one troškove oko molbe! A pored toga mnogi ne ulažu molbe i zato, jer se je ukorjenilo mišljenje, da su ti natječaji samo formalne naravi, a da mjesta i onako dobivaju nekoji, koji su već ranije određeni za ta mjesta. To sve kaže »San Marco« u svom broju od 6 februara 1935 na uvodnom mjestu. Prevest ćemo onu najznačajniju rečenicu:

»U posljednjim natječajima za javne službe iz Zadra je otišla samo jedna molba. Znamo, da je ekonomska situacija mnogih mladića tako teška, da ne mogu podnesti niti troškove za učestvovanje u natječajima.«

MUSSOLINI PROMIJENIO DRŽANJE PREMA NIJEMCIMA IZ JUŽNOG TIROLA? U PITANJU NJEMAČKIH TEČAJEVA I PROMJENE PREZIMENA

Prema talijanskim novinama u Južnom Tirolu je otvoreno već 16 privatnih tečajeva za poduku njemačkog jezika. »Der Südtiroler« međutim tvrdi da su po njegovim informacijama izdane njemačkoj strani u svemu samo tri dozvole, pa bit će da su ostale dozvole, ako su izdane, dodijeljene Talijanima.

To u ovom slučaju i nije važno, koliko činjenica, da je sada podučavanje dozvoljeno i u njemačkom jeziku. Nešto gospodjici naime, bila je dozvola za tečaj oduzeta kako smo i mi bili javili, jer nije htjela da uči djecu njihov materinski jezik u — talijanskom. Sada joj je dozvoljeno da vodi tečaj u njemačkom jeziku.

Kako to najedamput? Njemački list (Der Südtiroler) misli da je to lična zasluga Mussolinija. Mussolini da je doznao preko inozemne štampice da njegovi počinjenici u Bozenu sabotiraju njegovu odluku o njemačkim tečajevima, a on, Mussolini je u pogledu ovih ustupaka Nijemcima vezan obećanjem i riječju Dollfussa, pa ne podnosi da se ovi njemački satovi izigravaju.

List na to nadodaje želju da bi Mussolini i dalje čitao inozemne novine, pa će na taj način moći bolje kontrolirati svoje organe u Bozenu. U radu tih organa, kaže list, ima mnogošta što se ne podudara sasvim sa njegovom, Mussolinijevom, koncepcijom.

»Der Südtiroler« detaljnije, kako kaže, ne zna kako je došlo do toga da se u njemačkim tečajevima može podučavati u njemačkom jeziku, pa nagadja da bi to mogla biti zasluga samog Ducea. Da list to čini namjerno ili ima za to i stvarnih razloga, nije nam poznato. No zanimljivo je i to da »Der Südtiroler« donosi i ovu informaciju: »Doznajemo u posljednji čas iz pouzdana izvora da je Mussolini odredio da prisilno potalijančivanje porodičnih imena u Južnom Tirolu ima prestati. Stvarno, posljednjih dana nije se dogodilo niti jedan slučaj promjene prezimena. I ovdje se opet vidi, da provincijski mogućnici rabe nasilne mjere, koje nemaju privolu Duceovu i koje on može zaprečiti jedino onda ako dodju do njegova znanja. Vlasti u Bozenu nastoje da Duce ništa ne

ITALIJA IZAZIVLJE RAT S ABESINIJOM

Alarmantne vijesti o sukobu i mobilizacija u Italiji

Dnevna je štampa ovih dana puna vijesti o novom sukobu izmedju Italije i Abesinije i o ozbiljnoj mogućnosti rata. Društvo naroda je učinilo kapitalnu pogrešku time, što je raniji incident kod Ual-Uala o kojem smo opširno pisali, ostavilo na rješavanje Italiji samoj, umjesto da postupi onako kako je Abesinija u svojim tužbama tražila. To je Italiju osililo i ona izazivlje nove incidente na abesinskoj granici, samo da bi imala povoda za rat.

Umjesto da pokaže dobru volju za izmirenje s Abesinijom, ona je odmah po »riješenju« Društva naroda počela da šalje velike količine vojske i oružja na granicu i da provocira Abesiniju. Zbog provokatorskog držanja pograničnih talijanskih trupa došlo je do sukoba s abesinskim pograničnim odredima ponovno 29 januara i par dana zatim 2 februara. Abesinci su odgovorili na provokacije i paio je više mrtvih na jednoj i na drugoj strani.

Italija je o tom incidentu više dana šutjela i tek oko 10 februara izišli su službeni komunikati o događajima. A pored toga dogodilo se još nešto: Italija je mobilizirala dvije divizije i to rezerviste 1911. 1912 i 1913. Te dvije divizije mobilizirane su da podju u Afriku za sutrašnji rat protiv Abesinije. Tu djelomičnu mobilizaciju objavila je i fašistička štampa, a u stranoj štampi izlaze izvještaji, koji govore o velikim vojnim pripremama na svim linijama.

Talijanska štampa nastoji da vojne pripreme prikaže kao mjere pritiska na Abesiniju, da bi bila Italiji zadovoljština, ali se u međunarodnoj javnosti pronose ispravni glasovi, da Italija doista želi da udje u rat protiv Abesinije. Komentari svjetske štampne su takvi. Jedan engleski list kaže čak, da fašistička omladina želi da ovaj put osveti poraz kod — Aduke.

U Rimu je intervenirao abesinski poslanik, koji nastoji da prikaže Italiji pravednost svoje zemlje. Abesinska vlada izdala je komunikat, u kojem kaže, da su doista Talijani i u posljednjim incidentima prvi napali. Ali u isto vrijeme abesinska vlada izjavljuje da će svaki pokušaj ratnog napada odbiti svojom oružanom snagom.

Internacionalna štampa prikazuje veliku vojnu snagu Abesinije, koja bi mogla da bude tvrd orah za Italiju. Ozbiljni listovi upozoravaju Italiju, da bi mogla da doživi veliki poraz... Naročito je u posljednje vrijeme uz pomoć Japana Abesinija modernizirala svoju vojsku. Uopće prilike za rat s Abesinijom za Italiju su nepovoljne.

Ultimatuma međutim Italija nije još uputila abesinskoj vladi. Ali da se nešto veliko sprema vidi se i po tome, što se je u Rimu sastalo na vijećanje vojno vijeće pod predsjedanjem Mussolinija. Konferencija traje već dva dana i dok ovo pišemo još nije završena.

Svakako stojimo pred velikim događajem, koji bi mogao da bude od historijske važnosti za Italiju i za čitavu Evropu po posljedicama, koje će imati za — Italiju... Moglo bi se dogoditi da i prije samog poraza na abesinskoj visoravni fašizam doživi katastrofu. Guglielmo Ferrero predviđa, u članku, koji smo nedavno objavili, da će u slučaju rata s Abesinijom u Italiji izbiti revolucija. A Ferrero o Italiji i Talijanima zna sigurno više nego mi.

sazna, a samo je inozemna štampa u mogućnosti da izvrši ovu funkciju (da Duce za sve nepravilnosti dozna — op. ur.).

Ovo što smo iznijeli donosi »Der Südtiroler« (broj od 1. februara) u ozbiljnom tonu, iako se opet ne bi moglo reći da čitava stvar nije bez — stanovite ironije.

livne pravice. Organizirana emigracija je prepričana, da se bo kljub vrvežu notranje-političnoga dela vedno zavedala dolžnosti in dela za Julijsko Krajino in njene nerešene probleme. Emigracija bi zamo-gla samo želeli, da bi bili posamezni emigranti zaslopani na vidnih in uplivenih mestih vseh pozitivnih pokretov, struj in političnih organizacij Jugoslavije, zlasti pa v posameznih grupacijah vsakokratne narodne skupščine, da bi na teh mestih poleg izvrševanja mandata v svoji politični organizaciji branili splošno jugoslovenske interese kot so ravno interesi Julijske Krajine.

Ze na ljubljanskem emigrantskem kongresu 24. septembra 1933 so delegatje vseh emigrantskih društev enoglasno povdarili, da smatrajo za potrebno da bi bil naš narod iz Julijske Krajine, kateri je prisiljen danes k politični smrti, branjen vsaj po zastopnikih iz vrst emigracije v narodnem zastopništvu svoje nacionalne države Jugoslavije. Na ta enoglasni sklep emigrantskih delegatov na ljubljanskem kongresu je poseb-

no vplivalo dejstvo, da fašistična Italija, v Italiji vsemogočna fašistična stranka stalno skrbi, da je v obeh domovih italijanskega narodnega zastopništva po 4—5 italijanskih emigrantov jugoslovenske Dalmacije. Tako so sedanjí zastopniki imperijalističnih težnj Italije na Dalmaciji: Dudan, Tacconi, Cipicco i Ghiglianovich. Toda nele dejstvo, da italijanski fašizem na tako izizvalen način potom parlamentarnega zastopstva podčrtuje svoje aspiracije na Dalmacijo, ampak tudi priznanje jugoslovenske politične javnosti, da imajo nejugoslovenska manjšine v Jugoslaviji pravico do zastopstva v parlamentu in senatu, je prepričala zastopnike organizirane emigracije, da mora jugoslovenska skupna jugoslovenska država, poskrbeti ravnokotako kot fašistična Italija ter kot ona sama za tuje rodne manjšine, da bo tudi naš narod v Julijski Krajini ščiten in branjen v obeh domovih jugoslovenskega narodnega zastopništva.

Jugoslovenske emigrantske organizacije se ne bodo v politični borbi borile za za-

stopnike naše k smrtnemu molku prisiljene zemlje, v jugoslovenskem senatu in parlamentu. Emigrantske organizacije so ustvarjene samo zato, da služijo edino le sveti stvari Julijske Krajine, zato nočejo in ne smejo zagaziti v notranjo-politično borbo. Pač pa je vsak emigrant kot posameznik, kot enakovrnen Jugoslovan, popolnoma svoboden v izvrševanju svoje aktivne in pasivne volivne pravice, po svoji osebni politični opredelitvi. Edino omejitev, katero nalagajo emigrantske organizacije v sedanjih volivni borbi je ta, da se ne sme nihče ne emigrant, še manj pa kdo drugi na noben način in v nikakem odnosu posluževati emigrantskih organizacij. Emigrantske organizacije podražljajo vsak pozitiven, jugoslovensko državo priznavajoč političen pokret, kateri bo sprejel v svojo kandidacijsko listo emigrante, javne delavce, ki so to zaslužili s svojim dosedanjim javnim delom, sposobnostmi in poživljanjem za kolektivne interese jugoslovenskega občestva.

BOŽJA PRAVICA NARODA

Ljubljanski »Slovenec« je objavil 10 februarja drugi članek pod tem naslovom. Prvi članek je objavila »Istra« v svoji 5 številki.

II.

Slišali smo, da je nekatere čitatelje našega članka s tem naslovom zelo pretresla misel na odgovornost za duševne muke, ki jih morajo trpeti slovenski katoličani v Italiji. Kakšen namen imamo s takimi članki? Vprašanje je odveč. Zakon narave govori, kadar otrok kriči ob ljudem šibanju. Naš glas je glas narave, ki ga ni mogoče zadržati: nas boli! Ljudje so, naši bratje so, katoličani so, trojen vzrok je za bolečino; ne bi zaslužili imena naravnih ljudi, če bi molčali.

Imamo pa še višji vzrok, ki smo ga tudi jasno povedali: branimo narodu primerne pravice, ki jih ima od Stvarnika. V srce nas zazebe, kadar italijansko časopisje izdaja hladen račun, da bo slovenski jezik italijanskim podanikom moral izginiti. Očitno je med Italijani dobrih vernikov, zakaj doslej ni bilo večje obrambe? Povejte svojim rojakom, da ne gre samo za uničevanje majhnega slovenskega ali hrvaškega naroda, ampak za neizrazno grozoto, da narod, ki bi se mogel ponášati z visoko kulturnostjo, v svoji domovini muči zveste vernike vesoljne Cerkve; tiste Cerkve, od katere ima prav zaradi njene vesoljnosti največje koristi. Ne pišemo v kaki užaljenosti, ali v občutju kakšnega ponižanja, ker vemo, da je v očeh večnega Sodnika — neskončne lepote božje — boljše biti zatiran, kakor zatirati druge. Kdo hoče nositi krivdo, da naj bi se katoliški narod pod lepim solncem italijanskim polagoma tako izmucil, da bo vključ v visoki stopnji duševnih dobrin pustil svoj jezik, bistven del svoje duševnosti? Čemu? Saj vernemu človeku mora biti jasno, da to ni v dobrobit vladajočega naroda. Vzrok za to početje je pač v tem, da ljubezen do lastnega naroda ni več krepost, ki jo hoče Bog, ampak pogansko malikovanje.

Mi verujemo v sveto katoliško Cerkv. Zato pišemo z upanjem, da bo za bloda novega poganstva, kateremu človeštvo ni božja družina, šla mimo. V cerkvi bo naše ljudstvo, kakor drugi katoliški narodi v svojem jeziku molilo in pelo svoje-mu Stvarniku; ko bosta slovenska in hrvaška mati svoje ljubljene otroke učili ljubiti nebeškega Očeta, bosta govorili v svojem jeziku. Tudi duhovnik, poslanec katoliške Cerkve, li bo pomagal v njenem jeziku — prav kakor je naročil Kristus: »Učite vse narode.« (Mt. 28, 19.) »Ni razločka med Judom in Grkom, zakaj isti je Bog vseh, bogat za vse, kateri ga kličejo.« (Rimlj. 10, 12.) In ako slovenski izmučeni duhovniki kdaj ne bodo več imeli možnosti, božji ukaz izvrševati, bo gotovo Bog v italijanskih duhovnikih s svojo milostjo obudil moč, ki se bodo zavedali veličine, ki jo ima sveta Cerkv v svoji vesoljnosti. Za srečue se bodo šteli, za nadnaravno vrednost neumrljivih duš trpeti vse.

Po našem mnenju je odločilni mož italijanske države tako razumen, da bo zado-stovala odločna pripravljenost. Če pa se motimo, nam ostaja tolažba polnega zaupanja v katoliško Cerkv: Teptana more biti pravica, uničena ne. Kadar je trpela, je bila Cerkv najslavnejša, velika je bila v mučnicah.

Poskusimo povedati še jasnejše. Najhu-je skeli očiček, da Cerkv v Italiji vesoljnosti ne pokaže. Škofje, kateri v svojih škofijah zaznajo za tak očiček, so ga dolžni zavrniti. Zavrniti za vsako ceno. Zavrniti ne z izgovorom, ki običajno še huje boli, marveč z dejanji. Ne morejo se izgovarjati, da še niso prejeli navodil, zakaj oni so tisti, ki vidijo škodo svojih vernikov, oni morajo dati odgovor za neumrljive duše, oni morajo svetemu očetu poročati. Dolžni so poročati v so resnico. Ali mar hočemo mi škofom dati nauke? Nikakor. — Mi samo po dolžnosti v obrambo pravice odkrivamo, kako se misli vežejo v naših dušah, vežejo po naukih katere smo prejeli od katol. škofov.

Od kar je voditelj države javno ne samo povedal, ampak celo utemeljeval, da je Cerkv v svojem področju svobodna, ni nobenega umnika: ali je res, ali ni res, tretje možnosti ni. Če je res, se mora Cerkv pokazati s svojo božjo prednostjo, da je mati narodov. Če pa ni res, naj se pokaže, da Cerkv ni svobodna. Unus est Deus... en Bog je: eden je tudi srednik med Bogom in ljudmi, Kristus. Zato božja Cerkv ne more biti drugačna kot vesoljna — mati za vse narode. Kako naj mati gleda trpljenje otrok, da se ne bi zganila in brisala solzi?

Kot verniki smo popolnoma brez skrbi, da bo Cerkv na skali Petrovi ostala do konca sveta; ostala bo katoliška, tudi če to njeno prednost človeška slabost kdaj zatemi. sinovi Cerkve pa ne smejo biti brezbržni, za to njeno odliko, ki najbolj vpliva, da se narodi z upanjem zgrinjajo v pravo Cerkv; za jasni znak vesoljnosti se morajo truditi. Zgodovina pretresljivo uči, kako se je Cerkv za vesoljnost morala boriti. Vselej je zmagała, žrtve pa so bile toliko večje, kolikor dlje so trajale sile proti vesoljnosti.

SV. OTAC PAPA PIJO XI I SLAVENI

JEDAN ČLANAK »HRVATSKE STRAŽE« I JEDAN ČLANAK »SLOVENCA«

Zagreb, 12. februara 1935. — Dne 12. februara 1935. pala je trinaesta obljetnica krunisanja Njegove Svetosti Pape Pija XI. Ta je obljetnica proslavljena u čitavom katoličkom svijetu, misama, propovijedima i člancima u štampi. Zagrebački katolički dnevnik »Hrvatska Straža« donosi u svom broju od 12. o. mj. na prvoj stranici veliki članak o ličnosti Sv. Oca Pape Pija XI. Kaže u tom članku »Hrvatska Straža«, da je Sv. Otac, promatran u svijetlu savremene povijesti i povijesti uopće, Papa neobično velikih koncepcija. On vršeci svoju misiju stalno upozorava svijet na puteve kojima treba poći i na one, koje treba izbjegavati. On je problem, koji su bili vlastite njegove crkvene nadležnosti, uvijek riješio tako, kako će to biti najbolje za ostvarenje općeg umirenja čovječanstva. Među ostalim kaže »Hrvatska Straža«, da Papa Pijo XI stalno nastoji djelovati u smjeru osiguranja mira na temelju međunarodne pravde.

Kad govori o konkordatima, koje je Papa Pijo XI sklopio s raznim državama »Hrvatska Straža« kaže ovo:

»Njegova crkveno-politička i upravna djelatnost išla je sistematski za tim, da crkveno uređenje prilagodi u svim njegovim nebitnim dijelovima suvremenim potrebama i da pored toga postigne što povoljnije rezultate s obzirom na zbliženje među narodima. Naročito značajno mjesto u tom pogledu zauzimaju među djelima pontifikata Pija XI konkordati. I tu je sv. Otac išao ne samo za tim, da ostvari vlastite ciljeve Cerkve, nego je nastojao, da rješenjem crkveno-političkih pitanja stvori preduvjete za rješenje pitanja čisto svjetovnoga karaktera.

Tako je lateranski konkordat pored izmirenja Cerkve i države u Italiji omogućio ujedno i uklanjanje jednog od najdelikatnijih sporova s dnevnog reda evropske diplomacije. Njemački i talijanski konkordati postavljaju ujedno neke važne principe manjinske zaštite, koji bi mogli poslužiti kao uzori za jednu međunarodnu konvenciju o kulturnoj autonomiji manjina.

Organiziranje katoličke hijerarhije u svim poratnim konkordatima na bazi državnih granica pokazuje konzervativne i konstruktivne tendencije crkvene diplomacije, koja je time u oštroj opreci sa svim onim evropskim elementima, koji hoće nasilnim putem da preobrazu Evropu.

U nastavku članka »Hrvatska Straža« govori o odnosu Sv. Oca prema Slavenima, pa konstatuje ovo:

»Svakako možemo zabilježiti, da je Pijo XI jedan od onih papa, koji sa pu-

no razumijevanja i neobično ispravno ocjenjuje ulogu i važnost pojedinih slavenskih naroda. Osim velike brige za različite slavenske narode, među koje spadamo i mi Hrvati, sveta Stolica pokazuje neobično veliko razumijevanje za položaj vjere u Rusiji, daleko više shvaćanja djelotvorne ljubavi i saučesća od bilo kojega drugog međunarodnog faktora. I nedavno na protubežbožničkoj izložbi u Zagrebu smo se mogli uvjeriti, kakvu mržnju goje boljševici prema svetom Ocu, koji je predmet upravo golemoga niza najpogrdnijih pamfleta. To je živ dokaz, kako boljševici smatraju, da je jedino papinstvo kadro, da postavi snažnu branu navali boljševizma. Neki slavenski narodi danas su ne samo u velikom dijelu pod utjecajem protuvjerskih nauka, nego još i u stadiju vjerskih previranja. Oni uživaju posebnu očinsku brigu vladajućeg pape, koji u njima vidi narode, koji ne samo što imaju stanovito historičko značenje u budućnosti, nego i kojima treba pomoći, da se održe u vjeri i da izvrše svoju kršćansku misiju. U tu svrhu je sv. Stolica baš u ovom pontifikatu stvorila brojne slavenske institute u Rimu i dala poticaja mnogim korisnim akcijama u slavenskim zemljama.

Tako piše »Hrvatska Straža«. Interesantno je za nas naročito ono već citirano mjesto, gdje kaže, da »njemački i talijanski konkordati postavljaju ujedno neke važne principe manjinske zaštite, koji bi mogli služiti kao uzori za jednu međunarodnu konvenciju o kulturnoj autonomiji manjina«...

*

Ljubljanski katolički dnevnik »Slovenec« donosi također u svom broju od 12. o. mj. uvodnik posvećen vrhovnom poglavaru katoličke crkve. List veliča kvalitete i zasluge Pape Pija XI, a na koncu svog članka kaže ovo, što doslovno prenosimo:

»Slaveći svom dubinom i odanošću katoličkog srca trinaestu godišnjicu velikoga papstovanja Pija XI, izričemo u vezi sa nastojanjem Sv. Oca, da bi se u misijskim katoličkim općinama čitavog svijeta uzgajao domaći narodni kler, kako to odgovara naravnom pravu i starodrevnom običaju crkve, goruću želju, neka bi se to načelo kršćanskog pastirstva duša uspostavilo i štitilo protiv nakana i prakse poganskog nacionalizma također i tamo gdje obitavaju naša braća po krvi i trpe sa čitavim mističnim tijelom Cerkve nepravedno proganjanje i zapostavljanje svojega jezika i kulture po svetim božjim hramovima, da bi se papin program obistinio posvuda.

V GORICI JE ZAPLENJENO 15.000 SLOVENSKIH MOLITVENIKOV

TISKANJE NAŠIH MOLITVENIKOV PREPOVEDANO — SLOVANSKI MOLITVENIKI NE SMEJO ČEZ MEJO

Trst, februara 1935. — (Agis). — Fašistične oblasti so ponovo pokazale svoje namere in dokazale, da čim dalje streme za popolnim uničenjem vsega, kar je slovenskega in hrvaškega v naši zemlji. Ni treba, da je to bodisi posredno ali neposredno naperjeno proti državi ureditvi, ampak je dovolj, da nosi pečat tujerodnosti.

Iz Gorice smo prejeli poročilo, da so tamkaj pred kratkim zaplenile oblasti 15.000 slovenskih molitvenikov, ki so bili na novo tiskani za otroke. Zaplenbo je odredil organ goriške cenzure, ne da bi navedel vzroka.

Ta vest najodločnejše potrjuje našo ugotovitev. Molitveniki, ki niso vsebovali nič drugega kot to, kar vsebuje vsaka druga knjižica te vrste, so bili prirejeni za mladino. Ravno to dejstvo morda je bilo za zaplenbo poleg ostalega še najbolj odločilno. Italijani trde, da je mladina njihova in da jo zato mora vsakdo pustiti pri miru. Kaj še, da bi jo pri tem »zatruljali« s slovensko besedo! Tako je bojazen, da bi s temi mladinskimi molitveniki količjak vplivali na naše otroke dovedla oblasti v prvi vrsti do tega, da so molitvenike zaplenili. Vendar pa to ni edini vzrok za slične postopke fašističnih oblasti. Pred kratkim je namreč neka založba prosila merodajne oblasti, če bi smela tatisniti oziroma razpečavati molitvenike, ki jih namerava izdati in založiti, pa je dobila negativen odgovor. Iz prve in druge vesti se da sklepati, da je odslaj v Julijski Krajini prepovedan tisk slovenskih in hrvaških molitvenikov sploh, pa ne samo tisk, ampak tudi razprodaja in razpečevanje. Ugotovilo se je namreč še to, da so bili zadnje čase vsi slovenski in hrvaški molitveniki, ki so bili poslani iz Jugoslavije v Julijsko Krajino, zaplenjeni.

O tem želimo govoriti v prihodnjem članku. Danes samo spominjamo: Podoba je, da nikdar ni bilo večje nevarnosti, kakor je v sedanjosti izrojeni nacionalni gon, ki z videzom narodovega veličja tepta božje pravice, katere človeštvo ima kot ena božja

družina. Dočim grozeče glavo dvigajo brezbožne internacionale, ozkosrčni poganski nacionalizem razkrajja Evropi najlepše sadove krščanstva. Bolj ko kdaj poprej je potrebno vidno znamenje, da Cerkv ljubi vse narode.

ZAGREBAČKI NADBISKUP DR. BAUER I NAŠ NAROD U JULIJSKOJ KRAJINI

Dne 12. o. mj. proslavio je zagrebački nadbiskup i hrvatski metropolit preuzvišeni dr. Ante Bauer osamdesetogodišnjicu svojega života. Dnevna štampa je prikazala život i veliki rad jubilanta. Naročite članke posvetili su jubilantu katolički listovi. Tako donosi ljubljanski »Slovenec« članak, u kojem kaže i ovo:

»Mi Slovenci smo dužni slavljencu još i naročitu zahvalnost kao predsjedniku biskupskih konferencija. Na konferencijama jugoslavenskog episkopata koje vodi još uvijek on sam, bilo je često riječi također i o pitanju, koja se tiču duhovnog života našega naroda. Spomenica jugoslavenskih biskupa protiv proganjanja naše braće u Italiji — da spomenemo samo jednu odluku biskupske konferencije — je bila korak do kojega ne bi bez odlučnosti zagrebačkog nadbiskupa po svoj prilici došlo nikada. Jubilantu smo mi Slovenci iz srca zahvalni za brigu, koju je uvijek pokazao za naše nesretno ljudstvo kao uistinu narodni crkveni pastir. Neka ga Bog očuva još mnogo godina za sreću svih jugoslavenskih katolika i domovine.

Pred konkordatom Jugoslavije i Vatikana

Beogradska »Štampa« javlja: »Nadbiskup koordinator zagrebačke nadbiskupije g. Stepinac, vratio se prije nekoliko dana iz Rima, gdje je bio primljen u audijenciju kod Nj. S. Pape, kardinala g. Pacellija i msgr. Pizarda. Iz Rima, g. Stepinac je došao u Beograd, gdje je bio primljen kod g. Jevtića, predsjednika vlade i papinskog nuncija g. Pellegrinetija. Ove posjete se dovode u vezu sa završnim razgovorima o konkordatu Jugoslavije sa Vatikanom, u duhu izjave kraljevske vlade.

Na istaknute točke na granici postavljaju se svećenici fašisti i neprijatelji Jugoslavije

Zadar, februara 1935. — Ovih dana postavljen je za župnika u našim Arbanasima cav. Natale Damiani, dalmatinski »izbjeglica« sa Korčule, koji je ranije bio župnikom u Unijama i Susku. Zadarski biskup oduševljeni fašista, koji svoj fašizam manifestuje na razne načine, htio je da u Arbanasima ima za župnika čovjeka, kao što je Damiani, fašistu, koji mrzi Jugoslaviju i sve što je jugoslavensko.

Prisli smo v čase Nerona...

»Koroški Slovenec« dne 36. januarja poroča:

»Nekemu našemu posetniku piše njegov sorodnik iz kobaridskega okraja v Italiji o tamošnjih razmerah sledeče.

Prisli smo v čase Nerona, rimskega cesarja, saj ravno tako preganjajo danes tod Slovence kot svoječasno kristjane. V nedeljo 16. januarja se je pri nas začel sv. misijon. S strahom smo pričakovali, kaj bo, ker je bila slovenska pridiga prepovedana. Prvi in drugi dan sta mirno potekla, tretji dan pa smo bili zbrani ravno v hiši božji, ko pride cela četa orožnikov. Ki zastraži cerkev od zunaj, nekaj orožnikov pa pride še v cerkev. Misijonar je ravno slovensko pridigo, ko so ga med pridigo orožniki prekinili in ga pozvali, naj neha. Potem so zgrabili njega in še tri druge duhovnike, jih posadili v automobile in jih odpeljali neznanokam. Mi ostali v cerkvi pa smo se z žalostjo razšli na vse strani. Prepovedali so tudi vsako shajanje. Smo v velikem strahu, ker so nam pobrali duhovnike, oznanjevalce sv. vere. In ta Italija se imenuje katoliška država, ko postopa s slovenskim ljudstvom huje kot nekoč Neron s kristjani. Tako krivica ne more ostati nepopravljiva. Čudimo se, da istočasno prihajajo iz Južnega Tirola poročila, da je vlada tamošnje orožništvo z ukazom napotila k učenju nemščine ter odredila, da morajo odslužiti z južnotirolskimi Nemci občasno samo še v njihovem maternem jeziku.

„ŽIVIMO!“ VZKLIK PREPOVEDAN

GROŽNJE S KAZNIMI

Reka, februara 1935. — (Agis). — Lokalne oblasti po naših vaseh, to so poleg občinske uprave še karabinjeri, milicijci, financarji, večkrat tudi učitelji in železniški uradniki kar sproti in samovoljno kujejo nove ukrepe. Z najrazličnejšimi novotarijami nadlegujejo našega kmeta tako da bi se ta moral danes odpovedati tudi najnedolžnejšim šegam in navadam. Vsak nov organ, bodisi brigadir, podeštat, tajnik ali učitelj vsak prinese s seboj kako novo, vsak izda nekaj novih ukazov in odredb glede javnega prometa, policijskega reda, mnogokrat pa tudi glede stvari, ki ne spadajo v pristojnost niti enega niti drugega teh organov. Tako je brigadir v neki večji vasi naše pokrajine prepovedal vzklik oziroma bolje pozdrav »živijo« češ da navduši vsako staro babo. Zagrozil je, da bo vsakega kaznoval, ki bo zaloten pri vzklikanju in pozdravljanju z »živijo«.

Rapalska pogodba ni večna

Italijanski Touring Club, ki razvija zadnja leta tudi med našimi ljudmi propagando za pristop v članstvo, izdaja že izza predvojne dobe obširne knjige — vodiče, ki vsebujejo popise posameznih italijanskih pokrajin v priročni obliki. Ker sta Julijska Krajina in del Dalmacije tudi postali del italijanske države, je neki L. V. Bertarelli izdal v okviru in v dopolnitev teh izdaj posebno knjigo o »Odrešenih pokrajinah« (Julijski Benetiji in Dalmaciji). Edicija ni najslabša in je tu pa tam celo objektivna. Proti koncu lanskega leta je izšla že v tretji, predelani izdaji. Publikacija nas z vsebinske strani na tem mestu ne zanima. Zanimljivo pa je tudi za naše čitatelje komentar, ki ga je o tem »vodiču« napisal ob priliki tretje izdaje velefašistički list »I commentari dell'azione fascista« v št. 20.—21. z dne 1. decembra lanskega leta. List piše dobesedno: »Obisk Julijske Benetije zapusti v nas nedvomno hvalne spomin na Trst, Reko, Pulj, Koper, Oglej, Gradež, Tržič, Poreč, Pazin, Opatijo in tolika druga središča, ki nas spominjajo na trpljenje (!) Italijanov pod habsburškim gospodstvom in ki tvorijo danes svet (!) stvaren del matere — domovine; ni pa tako z Dalmacijo, ki se ni popolnoma združena z Italijo in ki jo je zloglasni (!) rapalski dogovor odstopil (!) po večini Jugoslaviji, in to brez vsake resne in veljavne utemeljitve, med tem ko je poprejšnji londonski pakt dajal Italiji pravico, da obdrži ne samo okupacijo severne in srednje Dalmacije, skupno z otoki, ampak tudi, če ga prav tolmачimo posebno še po rozzulu v Rusiji in veliki ter odločilni zmagi 4. novembra, pravico do okupacije ostalega ozemlja, ki ga pakt sam izključuje. Po tej zanimivi primerjavi med obema dogovorima ki ponovno kaže, da Italijani zidajo svoje »pravice« do zopetne (!) združbe Dalmacije z Italijo na londonski pakt, češ da so oni že na podlagi tega dogovora dobili suverene pravice na dalmatinsko zemljo, postavlja list frapanten zaključek o veljavnosti rapalskega ugovora, ki je vreden, da si ga dobro zapomnimo.

»Toda pogodbe niso večne (!) in večne tudi niso mnogonarodne države, kakor že ni bila večna avstro-ugarska država, in kakor tudi gotovo ne bo sedanja jugoslovenska.«

Pisec teh zanimivih vrstic, pa se ne vpraša, če bo večna... fašistična Italija, ampak se tako le na koncu izmuzne iz zagate v katero ga vodi logika prejšnjih izjav: »No, med tem (!) pa pridno posečajte Dalmacijo, da jo bodele še bolj spoznali in še bolj ljubili!«

Dr. B. V.

NOVI ITALIJANSKI MUČENIK:

CARLO IAMSEG

ITALIJANSKI FALSIFIKATI

Gorica, februarja 1935. — (Agiš).

Znano je kako Italijani v naših krajih »delajo« svoje mučenike. Vsako najmanjšo stvar znajo izrabiti, da pokažejo pred svetom Trst, Gorico itd. v italijanski luči. Resnične dogodke znajo v svojo korist tako spacciti, da bi jih nihče ne spoznal. Pa ne samo dogodke, če ne spoznal. To nam je znano n. pr. o Oberdanku, o katerem govore kot da bi bil kak potomec stare rimljanske družine, med tem ko njegova mati še italijansko ni znala. Naši ljudje so prišli v mestih v ožek kontakt s Italijani in živeli dalje ali krajše dobo med njimi. Zato ni nič čudnega, če so se zlasti v času, ko ni bila narodna zavest tako močna pomešali in porazgubili. Mesto je bilo takrat za nas pogubno, kajti v njem je naš element poglaval pred boljše organiziranim — gospodarsko in politično — italijanskim in germanskim. To pa ni po preteku časa ostalo brez posledic tudi za mesto samo in za mentaliteto meščanov. Kljub veliki mrznosti proti Slovanom in umetni ali neumetni kulturni ter politični vezi za ostalo Italijo se čutilo Italijani v Trstu n. pr. nekako drugačni kot oni iz Italije same in gledajo naravnost po strani prave Italijane. Sicer je res, da je tudi Avstrija in prejšnje blagostanje mnogo vplivalo na mentaliteto teh Italijanov, a vplival je tudi predvsem slovanski element, ki kompaktno obkroža to mesto. Iz tega nam bo jasno odkod toliko slovanskih imen med Italijani samimi pa tudi med italijanskimi boritelji in mučeniki.

Opisati hočemo nov »klasičen« primer mučeništva. Pred kratkim so v tržaških listih namreč zopet odkrili novega mučenika z imenom »Carlo Iamseg martire goriziano«. V osemdesetih letih je bil ta mož dobro znan v gorških italijanskih krogih, ker je bil vedno skupaj z znano družbo, kateri pripisujejo političen pomen, oziroma italijansko nastojenje. Ta družba, kateri je načeljeval Ant. Tabaj se je vedno postavljala po robu avstrijski gorški policiji. Ker sta obesila na god Franca Jožefa italijansko zastavo, je bila cela ta družba s krivimi in nedolžnimi aretirana in zaprta, dočim je Tabaj še pravčasno zbežal v Italijo v Videm. Po desetih mesecih zaporu na gorškem gradu, se je vršil proces, v katerem je Iamseg dobil dve leti strogega zaporu. Od njegovih tovarišev je dobil Mulik eno in pol in Riaviz (Rijavec) šest mesecev zaporu. Jamšek je potem 10 ja-

VELIKA NAPETOST IZMEĐU NJEMAČKE I ITALIJE ZBOG JUŽNOG TIROLA

Mussolini postavlja u Bozenu spomenik rimskom vojskovođji Drususu na mjestu, gdje je do sada bio spomenik njemačkom pjesniku Walteru von der Vogelweidu

Poslije saarskog plebiscita u Njemačkoj je ponovno dobilo maha i interes za Južni Tirol. Njemačka štampa je počela da piše o oslobađanju južnog Tirola, ma da je Hitler izjavio ranije, u više navrata, da se on odriče Južnog Tirola. Kampanja njemačke štampe izazvala je fašističku štampu, koja se strahovito žesti. Bilo bi opširno, da pisanje jedne i druge strane iznosimo.

Sve je to završilo jednom demonstrativnom odlukom Mussolinija. On je pozvao prefekta »Provincie di Bolzano« i dao mu instrukcije za antihitlersku ofenzivu iz samog Južnog Tirola. Toj audijenciji dala je fašistička štampa veliki publicitet, ma da o njezinom karakteru nije otvoreno govorila. Izneseno je samo to, da je Mussolini odredio, da se u Bozenu na glavnom trgu ima podići veliki spomenik rimskom vojskovođji Drususu, sinu cara Augustusa, koji je simbol rimske invazije i dominacije nad Germanima. On je bio poveo rimsku vojsku iz Verone, Trenta i Bozenu i zauzeo germanske zemlje do Labe.

Izazovni karakter tog spomenika tim je izazovniji, ako se uzme u obzir, da će Drusus biti postavljen na ono mjesto, gdje se sada nalazi spomenik glasovitog njemačkog pjesnika trubadura Waltera von der Vogelweida. Taj je spomenik u Bozenu bio podignut 1874 i Talijani su već od početka okupacije nastojali da ga sruše, ističući, da demonstrira njemački karakter Bozenu. U tome smislu je 1927 govorio u talijanskom senatu senator Tolomei. Mussolini je, međutim, iz obzira prema Hitleru, uvijek odgađao s odlukom o spomeniku njemačkog pjesnika. A sad se odlučio i riješio, da Drusus dodje na njegovo mjesto.

PROGONI U JUŽNOM TIROLU RADI BIJELIH ČARAPA

PROTUNJEMAČKI ISPADI, PROGONI I UHAPŠENJA. POVODOM SAARSKOG PLEBISCITA — NJEMAČKA DEMONSTRACIJA BIJELIM ČARAPAMA

U članku »Saari Južni Tirol« u posljednjem broju listu, pisali smo i o utisku koji je pobjeda u Saaru izazvala u Južnom Tirolu. Nijemci Južnog Tirola, pisali smo, dali su oduška svojem veselju oduška na razne načine, tako na pr. demonstrativnim natpisima koji su preko noći osvanuli na nekim javnim zgradama, palenjem kriješova po bregovima itd. Talijani kao i fašistički organi i vlasti, nisu takodjer mirovali, već su i oni, na svoj način, udesili svoje držanje, kao reakciju na držanje njemačkog stanovništva. Zbog toga je došlo do nekih njihovih istupa, do protunjemačkih demonstracija, do progona i uapšenja brojnih Nijemaca. Mi ćemo neke od tih slučajeva posebno citirati.

U Untermaisu održavao se 17. januara fašistički zbor, na kojem su bili sakupljeni stari i mladi fašisti kao i talijanski ratni borci. Poslije demonstrativnog ophoda kroz grad, održao je pokrajinski fašistički sekretar Tallarigo protunjemački govor u kojem je istakao da treba pokazati ovom narodu (Nijemcima) jakost i veličinu fašističkog režima. I ova je zemlja (Južni Tirol) fašistička kao i čitava Italija, pa zato nikako ne trpimo čežnju za domovinom. A gdje naše ideje neće ući na vrata, prodirjet će kroz prozor (povici: objesiti ih!) — misli se, naravno, Nijemce, op. ur.). Ne tiče nas se što se događja iza granica; ova je zemlja naša. Mi znamo samo za talijanske svečanosti. Ako ima ljudi koji to ne razumiju, koji dapače obećavaju stabilca na grobovima naših junaka (misli na t. zv. Arnaldova stabilca — koja su tih dana na nekoliko mjesta bila oštećena, op. ur.), tima ćemo pokazati naše pesnice. Razglasite im to, da se pokupe preko naših granica... i t. d. — Poslije govora opet je povorka krenula mjestom međutim je sada bila borbena, pa su stradali mladići koji su zatečeni da su imali bijele čarape (kao kod skijaške opreme).

U Meranu je takodjer održana demonstrativna povorka fašista, i to u nedjelju, 20. januara. Na cesti na ulazu u Meran, fašisti su pucali u grupu skijaša, jer su od njih najprije tražili da skinu bijele čarape, čemu se skijaši nisu odmah pokorili. Nekoliko je skijaša ranjeno, drugi su opet bili teško premalčeni (među ovim posljednjim ima jedan inžinir, drugi je doktor, treći direktor banke itd.).

Na dan plebiscita dogodio se jedan slučaj terora, koji je jako uzbudio njemačko stanovništvo čitavog jednog kraja. Tog dana, 13. januara, na večer ba-

nuarja 1881 umrl v zloglasni ječi v Subenu. Tako kronika.

V tem procesu su bili torej samo lju-dje s slovenskimi priimki! Priimek Jamšek je precej razširjen v Gorici sami pa tudi v okolici, Solkanu, Krombergu itd. Istotako Mulik, Rijavec, Tabaj pa je predvsem v mestu. Gotovo je bila ta družba predvsem protivavstrij-

Walter von der Vogelweide bit će skinut kao politički spomenik. Drusus, heroj Alpa i Rima, »simbol romanstva, čuvar Brennera pred njemačkom invazijom« uspet će se na njegov pijedestal...

Ali, njemačko nezadovoljstvo protiv ovog talijanskog akta nije se dalo prikriti. Esenski »Nazionalzeitung«, organ vodećih nacional-socijalističkih krugova, najzad je ipak ovome posvetio jedan ogorčen članak. Donio je izvještaj o okrivljanju spomenika i dodao slijedeći komentar:

»Može se zamisliti radost stanovnika Južnog Tirola, kad se uzme u obzir da je nekada na mjestu, gdje je ovaj spomenik podignut, stajao spomenik srednjovjekovnom južnotirolskom pjevaču Walteru von der Vogelweidu, a danas se taj spomenik zamjenjuje spomenikom rimskom vojskovođji. A ideju da se u njemačkoj zemlji, ne daleko od njemačke granice podiže spomenik baš borcu protivu Germana, mora da shvati cilo njemački narod kao naročitu taktiku novog Rima, koji tako rado voli da se naziva nasljednikom starog Rima. Samo ovi novi Rimljani su izgleda, zaboravili da ni Drusus nije uspijelo da Germaniju pobijedi i romanizira. A ako se u Rimu podizanje spomenika Drususom smatra samo kao ironija na vlastiti račun, predlažemo im da ne zaborave i na Vara i da i njemu blizu njemačke granice podignu spomenik«.

Var, koga spominje »Nazionalzeitung«, onaj je general imperatora Augusta, čije su tri legije Germani potukli u devetoj godini poslije Hrista. Ovo je bio jedan od najvećih rimskih poraza i kažu da je August tim porazom bio tako utučen da su ga poslije toga čuli kako u snu bunca: »Vare, Vare, vrati mi moje legije!«

nuli su u župni dvor dva individua, tražeći da stari župnik ode s njima, jer se na jednom mjestu dogodila nesreća, a jedan umirući da želi duhovnu pomoć. Kako je stari župnik bio k tome još i bolestan, poslao je svog pomoćnika, koji je pošao u noć, zajedno sa općinskim liječnikom Nijemcem. Međutim kad su izišli iz mjesta, zlo po obojicu. Kola u kojima su se vozili bila su najednom iz zasjede napadnuta od velike grupe talijanskih mladića a svećenik i liječnik bili su nemilosrdno izbatinani. Tako su njih dva koji su išli da drugima pritegnu u pomoć, zavedeni lažnim pozivom, sami stradali i trebali liječničku njegu.

Ovaj je slučaj jako uzbudio stanovništvo mjesta u kojem se dogodio, a isto tako i okolna mjesta jer se za ovaj pripremljeni napadaj ubrzo pročulo, te se komentira kao napadaj na Nijemce u vezi sa saarskim plebiscitom.

Poradi kriješova u mjestu Kaltern 13. januara, na dan saarskog plebiscita, bilo je u mjestu uapšeno više od desetak njemačkih mladića te su bili zlostavljani.

U Bozenu je došlo 19. januara do incidenta između jedne grupe njemačkih mladića i isto takve grupe Talijana. Tučnjava, u kojoj su Talijani, vele njemačke novine, zlo prošli, urodila je, za Nijemce naravno, težim posljedicama. U noći došla je pred kuću, gdje se odigrala tučnjava, velika grupa Talijana zajedno sa karabinjerima, te su pucali u zrak, razbili prozore i opkolili kuću, a karabinjeri obavili premetačinu kuće. Vlasnik kuće je naime otac mladića koji su se bili posvadili sa grupom Talijana. Njegovi sinovi odvedeni su u zatvor.

Iz ovoga se vidi da su talijanske vlasti i fašistički organi na dan plebiscita u Saaru i kasnije bili osobito »budni« i koristili se tom specijalnom prilikom za protunjemačke ispade i progone Nijemaca. Interesantno je da su im na putu bili osobito mladi ljudi sa svojim karakterističnim bijelim čarapama. U Južnom Tirolu se još nije vidjelo toliko bijelih čarapa u većim i manjim mjestima, na ulicama i u prirodi, kao na dan plebiscita u Saaru, 13. januara i nekoliko dana iza toga.

Bijele čarape, dakle, značile su tihi ali uvjerljivu njemačku demonstraciju. Zato su Talijani progonili svakog kogod je osvanuo sa bijelim čarapama. A nema sumnje da su se od te demonstracije čarapama i talijanskim mjerama protiv njih najbolje koristili trgovci, koji su te dane napravili dobar posao, kao rijetko dosad.

ske in protirežimsko nastrojena tako da se je istovetila z italijansko oziroma furlansko. Ta zanimiva kronika nam marsičak pokaže in iz takratnega življenja spoznamo v globini slovensko bit. Italijani se morajo zavedati, da ni še vse italijansko, kjer je »tricolora« in italijanska beseda. Imena Jamšek, Rijavec in sto drugih nam to potrjujejo.

POBUNA RADNIKA U MILANU

Milanski radnici protestiraju zbog umorstva jednog svog druga

Milano, februara 1935. — U zatvoru u San Vittore bio je nedavno umoren antifašista Mario Villa, jer je odbio, da kaže imena onih antifašista, koji su se zajedno s njim borili, a koje policija nije uhapsila. Kad se je u Milanu doznalo za smrt Ville, naročito u krugovima radnika, u kojima je on bio poznat kao antifašistički borac, nastalo je ogorčeno raspoloženje. Interesantno je, da je u demonstracijama, koje su se dogodile u nekim tvornicama, učestvovalo i ono radništvo, koje se je moglo smatrati fašističkim. Čak i fašistički škvadrasti, koji su ranije suzbijali Villu i njegovu akciju, učestvovali su u zajedničkom protestu zbog inkvizitorskog postupka u fašističkim tamnicama. To je karakteristično, jer danas i oni radnici, koji su se ranije zalagali za fašizam ustaju protiv fašizma i traže slobodu, kruha, rada i mira. Policija je povodom ovih demonstracija provela nekoliko desetaka aretacija. (Informazione Italiana).

HILJADU I TRISTOTINE ANTI-FAŠISTA IZA LIJESA JEDNOG MLADIĆA, KOJI JE DVA PUTA OSUDJEN OD SPECIJALNOG TRIBUNALA

Milano, februara 1935. — U jednom mjestu provincije Emilije umro je jedan mladi antifašista od 21 godine, koji je već dva puta bio osudjen od Specijalnog tribunala zbog svog političkog antifašističkog djelovanja. Kad su ga pokopali iza njegova lijesa išlo je 1300 ljudi, koji su došli sa svih strana provincije da iskažu svoje posljednje poštovanje borcu protiv fašizma i da protestiraju protiv strašnog postupka u talijanskim tamnicama od čega je mladić i umro. Pogrebne troškove su platili antifašistički besposelni radnici. (Informazione Italiana).

BALBO PUŠTA NA SLOBODU 130 LI-BIJSKIH URODNIKA KOJI SU BILI KAZNjeni ZBOG BUNE PROTIV ITALIJE

Trst, februara 1935. — Sve su talijanske novine donijele vijest, da je maršal Italo Balbo, guverner Libije, dobio od Mussolinija dozvolu, da pusti na slobodu 130 urođenika, koji su bili osudjeni na dvadeset do trideset godina zatvora, jer su se bunili protiv mjera talijanskih okupatorskih vlasti. Ostalo ih je u zatvoru još trideset. Izgleda da su oni, koji su pušteni pokorili se sasvim. Ali to ne znači, da je u Libiji zavladao potpun mir i da su se svi urođenici pomirili sa sudbinom. Italo Balbo mora češće svojim avijonom da bombardira bijedna urođenička naselja, jer ih drugim sredstvima ne može da upokorava. On u praksi provodi ono što je pred dvije godine pisao reviji »Gerarchia« o upotrebi avijacije u pokoravanju kolonijalnih pobuna.

Zašto nije Mussolini dozvolio međunarodnoj komisiji da pregleda talijanske tamnice?

Trst, februara 1935. — Prošlih dana Specijalni Tribunal u Rimu opet je imao pune ruke posla. Palo je nekoliko teških osuda, među kojima je naročito zapažena ona protiv velike grupe Istrana iz Koparštine, koji su dobili veliki broj godina zatvora. Osudjeni su zbog »kriminalne akcije u zanosu mržnje protiv Italije i fašističkog režima«... U toj je motivaciji rečeno sve. A došlo je na red i mnogo talijanskih antifašista, što dokazuje, da je antifašizam u Italiji još uvijek jak. Zapažen je osobito proces protiv jedne grupe antifašista iz centra toskanske vunene industrije u Pratu. Svi ti procesi kažu pored ostaloga i to, da je Mussolini imao mnogo razloga, da ne dozvoli internacionalnoj komisiji da pregleda talijanske zatvore.

Kad bi ta komisija bila došla, na primjer, u rimsku Regnu Coeli, bila bi se našla pred masom antifašista, koji čekaju na proces. I to, da naglasimo, nekoliko dana iza takozvane amnestije. U Regni Coeli, prema informacijama iz prve ruke, svi oni postranski rukavi, za »političke« upravo su prekretni ljudima, koji čekaju proces. Da u Rimu nema još više hapšenika, to je samo zato, jer u Regina Coeli doista nema više mjesta. Ali i ostali tako zvani »giudiziari«, zatvori za one, koji čekaju procese, kreću su. Tako u Milanu, Torinu, Genovi, Bologni, Napulju, Bariju, pa i u Trstu puni su sudski zatvori. Ne salju se svi u Rim.

A taj je period iščekivanja najteži i zbog naročitih prilika u sudskim zatvorima. To je period mučenja, tortura, prisilnih izjava. U sudskim zatvorima događaju se najčešće »samoubijstva« hapšenika. U istražnom zatvoru poginuli su Gropajc, Čotar od naših, pa Sozzi, Fantini, pa nedavno Villa od Talijana.

Ali internacionalna delegacija, kako se saznaje poduzela je sve moguće da uspije sa svojim zahtjevom o pregledu talijanskih tamnica. Ko zna hoće li Mussolini podležiti međunarodnom javnom mišljenju...

SABOTIN – TRDNJAVA

Vojaške oblasti so pred desetimi leti »odkupile« zemljo, a je niso še danes plačale

Gorica, februarja 1935. (Agis). — Že izza časa svetovne vojne je znan ta kameniti hrib v neposredni bližini goriskega mesta. Bivši bojevniki se ga spominjajo posebno zaradi ljutih bojov, kjer je kamenje ubilo več ljudi kakor pa granate same. Po dolgih bojih je bil končno zavzet od Italijanov, ki so ga vsega prevrtali in iz kavern streljali na drugo stran Soče, na sv. Goro.

Italijani so naredili v vrhu Sabotina pravcato mrežo rovov, kavern, stanovanj, vodnjakov itd. da ne omenimo vseh naprav za topove, strojne puške in drugo. V tej stroki moramo priznati, da so bili pravi umetniki. Hoteli so se ugnezditi ter se zariti v zemljo in kamenje, da bi dolgo časa kljubovali avstrijskim napadom. Zato niso štedili z ničemer in pri delu morda celo mislili na poznejše čase. Kajti iz dobro utrjenega Sabotina je lahko obvladati vse severne prometne žile Gorice in vso dolino.

Hitro po vojni se ni za Sabotin nihče zmenil. Okoličani so pobirali po njem ostanke vojne, v največji meri baker, medenino in druge dražje kovine ter si tako služili kruh. Končno so začeli pobirati tudi železo, ko ni bilo več drugega in pri tem delu je marsikdo pustil svoje življenje na sabotinskih čerch, zaradi neprevidnega ravnanja z razstrelivom.

Da bi dali Italijani Gorici in okolici tisti duh po »magi«, rešitvi in italijanstvu, so poleg drugih krajev (Sredpolja, Sv. Mihael, Oslavje itd.) tudi Sabotin proglasili za »zona sacra« — sveta zemlja. Vse prejšnje italijanske jarke, rove kaverne so očistili in v nje postavili: topove, strojne puške, telefone in drugo, na raznih mestih pa nekake mejne kamne z napisi o bojih, kdaj in kako se je bojeval ta in ta regiment, ta in ta brigada in mnogo drugih stvari. Vse je bilo postavljeno čim bolj mogoče v isti red, kot je bilo med svetovno vojno. Speljali so tudi prav lepo in položno avtomobilsko cesto prav do vrha tako da pride lahko vsakdo do cilja s vsakim prometnim sredstvom. V te kraje so prihajali in vedno prihajajo od povsod bivši bojevniki, da si obudijo tužne spomine iz vojnih dni.

Vojaška oblast je pri tem zasegla ves vrh Sabotina, katerega del je sprememila v že omenjeno »zona sacra«. Tako je bilo vzete precej zemlje raznim okoliškim vasem, kakor n. pr. Pevni, Podsa-botin, St. Mavru. Res je, da je bil ta teren pust, vendar pa je bilo razen slabih, a še primernih pašnikov, ki so okoliškim kmetom bili pri roki, kljub temu tudi precej grmicevja in nizkega drevja, odkoder so dobivali glavni del svoje kuriva. Vse to je, kot rečeno, pred kakimi desetimi leti vojaška oblast zlepa in v zgrda nekako »kupila« in lepo obljubila, da bo plačala. Razume se, da je cena bila predvsem zaradi takega terena zelo nizka, kar ne bi bilo težko v tistih časih plačati. Hitro potem, ko se

je izvršila ta transakcija je vojaštvo zemljišče ogradilo z bodečo žico.

To je bilo usodno za okoličane. Prepovedana jim je bila pot, strogo prepovedano pa prestopiti žico, kaj šele da bi gnali svojo živino na pašo ali pa da bi šli čez travo in seči grmičevje. Vojaška straža je vedno vsakega zapodila, da se je moral obupan vrniti domov in za svojo živino si preskrbeti kje drugje sena ali trave, če ne celo kupiti. Pomagala ni nobena prošnja ne vojaška, ne civilna oblastva. In to trajalo že danes in bogve koliko časa bo še trajalo.

Kar je najbolj žalostno pa je to, da morajo okoličani za svoje prav za prav rekvirirano zemljišče še sedaj skozi deset let redno plačevati davke za zemljo, katere se ne smejo ne dotekniti in niti pobirati z nje borno travo in drva. V desetih letih je že marsikdo znesel na davčni urad lepe tisočake lir, ki so bili krvavo prihranjeni, od ust utrpani. V sedanjih časih je to pravi zločin. Ljudje nimajo denarja, niti za najpotrebnejše, ne za obleko in ne za kruh, a za davke tistih zemljišč, ki so bila odvzeta pa le morajo imeti, sicer poje boben v hiši. In boben je že pel marsikje. To je zopet poglavje zase našega človeka v Primorju, črno poglavje bede in lakote.

Toda odvzeta zemlja ne bo služila samo za »zona sacra«. Zgleda, da bodo Italijani vrtali še globlje v kavernah... Ali ne čaka Sabotina ista usoda kot kak drug obmejni hrib? Tega ne moremo z gotovostjo reči. Toda obnašanje vojaške oblasti dajo slutiti, da ni vrh Sabotina samo »zona sacra« ampak tudi kaj drugega. Nič čudnega ne bo, če bo iz kamena zrastle prav moderna trdnjava.

OBMEJNE UTRDBE

Delavci beže radi mraza

Idrija, februarja 1935. (Agis). — V eni zadnjih števk našega lista smo na kratko poročali, da na meji Italijani pridno delajo žične ovire. Kakor smo nadalje zvedeli je bilo pri delu zaposlenih tudi precejšnje število delavcev. Bili so to izključno samo Furlani. Ko je pred kratkim nastopil občuten mraz in zapadel sneg so se znašli ti delavci v obupnem položaju. Nepriljubljeni na tako temperaturo in na slabo vreme so iskali izhoda iz tega položaja, ker so poleg tega vsi živeli in prenočevali v najslabših prostorih. S seboj niso imeli dovolj obleke, ne obuvala. Ker ni kazalo na boljše, so kar na lepem opustili delo in naenkrat zginitili, ostalo jih je le še kakih trideset. Z njimi je delalo tudi kakih 200 vojakov 20. pešadijskega polka iz Bolonije.

Žične ovire so delali na vsem poldročju od Postojne do Idrije.

Od meje so oddaljene okrog 2 km, na nekaterih krajih več na drugih manj. Ta žična meja bo baje široka od 7 do 30 m, visoka pa bo do 3 m! Kjer gre meja skozi gozd, so nekatera drevesa

VLADISLAV TRNOVEC

Dne 27. januarja je nagloma v Trstu umrl g. Vladislav Trnovec, lesni trgovec in pomorski kapetan, med našim ljudstvom jako znana in obče priljubljena oseba. Ta žalostna vest je dospela semkaj zakasnela in zadela bolesto vse one, ki so vrliga pokojnika poznali in ga cenili še iz predvojnih časov, ko se je uveljavljal v našem narodnem gibanju na Tržaškem kot neprecenljiva delavna sila. Mlajši rod se ga spominja najbrže komaj po imenu, ker se je pokojnik že med vojno v lastnosti družabnika in solastnika velike Mankočeve tvrdke moral povsem posvetiti samo temu podjetju. Do tedaj pa je Vladko Trnovec vselej radovoljno pomagal pri vsakem rodoljubnem delu ter prevzemal tudi najnevarnejša bremena, ako so bila potrebna za uspeh naše narodne stvari na Primorskem. In povsod kjer je naša toli krepko razvijajoča se organizacija na političnem in gospodarskem polju potrebovala vestnega in treznega delavca, dalo je nje vodstvo navadno tako nalogo Vladku Trnovcu; saj on je bil blagajnik ali vsaj nadzornik pri neštetihih društvihi ter priskrbljal sredstva za Sokola, Ciril Metodove podružnice za Narodni Dom, za razne volilne funde in za različna gospodarska društva — vedno je znal svetovati pomagati in posredovati, vedno je bil mož na svojem mestu. Ni ga bilo sicer opaziti v prvih vrstah, tudi za časti se ni potegoval, zadostoval mu je le uspeh in v tem je dosegel tudi dovolj zadoščenja tekom svojega vsaj 20 letnega vstrajnega delovanja za korist in čast svojega ljubljenege naroda. Ali očiti napredek našega življa na Primorskem je razne nasprotnike hudo motil v njihovih računih. »Rubli russi« in tudi »rollender Rubel« je bilo podlo podtikanje oziroma zahrbtno sumničenje, s katerim so naši dušmani skušali blatiti povsem neosnovano te nepričakovane slovanske uspehe, ker niso hoteli priznati disciplinirani nastop naših zavedenih množic ob volitvah, manifestacijah, ljudskem štetju i. t. d.; tudi laška in avstrijska birokracija vselej tako složna v sovraštvu do našega naroda ni mogla niti pojmiti resilne moči krepke gospodarske organizacije, da so naše

zadrage osamosvojile tisoče in tisoče malih gospodarjev! In ko vsa ona lažna kultura nasprotnikov ni mogla več kakor prej zanikati in jemati usposobljenim domačinom boljega zaslužka in slajšega kruha začelo je njih časopisje glasno klicati »Dunaj in Rim na pomoč proti morem slava!« A prava tajna našega napredka je bila silna zavest in trdna vera v lastno moč in v sveto pravico ter skrbna organizacija vseh slojev našega ljudstva izpeljana po skromnih in vstrajnih sotrudihihi pod spretnim vodstvom; in tak skromen a vstrajen organizator je bil svojčas naš Vladko Trnovec. Zraven pa je bil demokrat do skrajnosti, dasi bi mu sredstva omogočila do zadnjih let udobno gospodsko življenje. A svoje vrline je podedoval po očetu, znamenit slavjanskem idealistu, pok. dvornem svetniku Matjeju Trnovcu Lamurskem, ki si je bil ohranil še iz dijaških let, iz nekdanjega jugoslovanskega Zagreba, skozi vso dolgo dobo svojega življenja najčistejšo slovansko duševnost katero je rad bodril in krepil svojo okolico. Čast in hvala očetu in sinu, ki nista svojih talentov zakopala.

Iz uredništva »Istre«

MOLIMO DOPISNIKE ORGANIZACIJA

da nam dostavljaju kratke i stvarne izvještaje glavnih skupština. Izbjegavajte opće fraze, opetovanja i suvišna nabiranja. Iznosite sumaran prikaz rada, a ne male detalje. Ta naša želja je formulirana po intencijama Saveza, pa se nadamo, da će je društveni dopisnici uvažiti.

*

GLAVNE SKUPŠTINE.

Nekoje organizacije dostavile su nam svoje izvještaje, koji su stigli sa zakašnjenjem za ovaj broj, pa će biti objavljeni u idućem broju.

*

OBNAVLJAJTE PRETPLATU

sad početkom nove godine. To je red, a činite time veliku uslugu upravi, koja ima mnogo svojih obaveza, koje mora izvršavati. Imate li zaostalih dugova na račun pretplate likvidirajte ih, da bi uprava lista mogla da likvidira svoje lanjske račune.

—:—

posekali prav pri tleh, druga pa v višini treh metrov in tu napeljujejo žico. Koli, ki jih rabijo pri tem delu so navadno železni, le kjer je gozd, se poslužujejo drevja.

Tudi na severni strani meje razvijajo Italijani veliko aktivnost in to zlasti na Tolminkem.

Vse noči prevažajo z avtomobili vsakovrstni material v vseh dolinah na Tolminkem je polno vojaštva. Pri Poreznu in okolici so že začeli polagati žične ovire v neposredni bližini meje. Okoličani so vsi razburjeni in so uverjeni, da bo vojna. Te vesti baje razširja tudi vojaštvo samo. Pri Poreznu so vojaške ob-

lasti napravile pravcato vas. Večina objektov obstoji iz kasarn in stanovanj za oficirje. Seveda ne manjka tudi drugih vojaških pritisklin. Vse je kar najmodernejše urejeno. Napeljali so tudi električno razsvetljavo. Razen tega imajo telefonsko zvezo z vsemi okoliškimi karabinjerskimi postajami ter posebno zvezo z Reko in z Grahovim. V kavernah okoli Novega sveta delajo s polno paro. Pred kakimi tremi meseci so začeli kopati nove rove. Vsa ta dela izvršujejo v gozdu ter pri tem ne sekajo drevja, ker jim rabi za maskiranje. Kakor poročajo do sedaj še niso dali nikomur niti pare odškodnine za odvzeta zemljišča.

SENZACIJA NAŠE KULTURNE KRONIKE

»ČAKAVSKI STIHOVI« DRAGA GERVAISA

O Gervaisovim stihovima moglo bi da se piše na više načina. Čovjek bi mogao da impresionistički iznese ono što je osjetio čitajući te stihove — da dade one akorde, koji su u njemu zazvonili kada je sam sebi na glas i na dušak pročitao od prvoga do zadnjega stiha — da dade onu resonancu koja se u nama oglašava čitajući dobru pjesmu. Ali mi koji smo, više manje, niknuli iz istoga ambijenta iz kojega i Gervais, uničeli bi u to možda i previše ličnoga (premda je svaki sud donekle subjektivan, a naročito sud o lirici). Jer onaj takozvani asocijativni faktor je u ovom slučaju, kada se govori o Gervaisovim pjesmama vrlo jak. On je još jači nego kod Nazorove služavke Mice (iz predgovora), jer »on zna naše none i noniče, i naše ribare, i naše bočarije...« i zna ono što Nazorova Mica ne zna; da su ti stihovi izraz hiljadugodišnjeg života, u jeziku u kojemu su još Marulićevci »začinjavali« iznašli svoje »pisne«, i da je taj jezik »začinjavao« i jezik Gervaisove Liburnije. Da je taj jezik stisnut na onom traku obale od Brseča do Senja, i da ta čakavština, u kojoj su i dubrovački gošpari pjevali svoje petrakističke »pisni ljuvene« i serafinovske strambotte, da je ta zvučna i meka čakavština prošla već svoj razvojni vrhunac i da će je što silom, što prirodniim razvojem stvari — nestati. I zato je za nas Gervaisova lirika neke vrsti umjetničke poslastice i, domala — muzejska rijetkost. Taj ton je valjda hito da dade i Gervais (ili Nazor) ovoj zbirci, jer oni akcenti i one biljeske ispod svake pjesme daju dojam da je to, osim zbirke lirike, i filološko-naučni rad. Ali kada imamo na umu to što smo rekli o čakavštini, ovi akcenti i biljeske nam ne smetaju pri čitanju, već tu zbirku uzimamo u ruke osjećajem kojim se uzimlje klasično djelo pisano arhaičnim jezikom. — I baš radi toga nastojimo da u naš sud o tim pjesmama unesemo što više objektivnih elemenata, kako bi mogli sa više strana promotriti Gervaisove stihove i tako se čim više u njih uživiti i jače u njima uživati.

Iako se prava pjesma ne da racionalno potpuno objasniti, jer je ona osjećajno-fantastijskog porijekla, ipak se može o pjesmi govoriti s mnogo strana. I baš ovdje, kod Gervaisovih stihova, moglo bi se dotaknuti nekoliko zanimivih činjenica. Time se, dakako, pjesma potpuno ne objašnjava, jer u njoj ostaje još nešto što se može jedino osjetiti — ostaje ono što je još Baudelaire nazvao magijom — ono što riječima i stihovima i strofama daje pečat umjetnosti.

Kada je Janko Ložar 1933 pisao u uvodu Vodnikove »Slovenske sodobne lirike« o pjesnicima iz Primorja, rekao je o njima i ovo: — »Ob zgignjanju resnične domovine vstaja v človeku vse polno spominov nanjo, vedno jasnejša je nje oblika in vrednost, vse, kar je izkustveno, propada, dobiva v duši umetnika toliko bolj nezrnljivo podobu. Nehote se je vsa pozornost obrnila k skrivtosti vsebini domačije, ki živi in deluje v praspominih in ki je bo treba rešiti duhovno, da popolnoma ne zatone.« To što je Ložar rekao za naše slovenske pjesnike, to isto vrijedi i za naše istarske — za Matu Balotu, Draga Gervaisa i druge. Jer da nije Gervais izgubio to što smo svi mi izgubili, možda nebi nikada bio dno pjesmu »Moja zemlja« ni noniče ni nonice; ni ribare ni lavanderke; ni Čića s karbunom ni pokojnu Zvanku. Jer to što živi u nama negdje duboko, »v praspominih«, to se oslobodilo i prešlo u izraz. I dok je u nama ostalima ta zemlja kao slabija ili jača impresija i emocija, to isto Gervais osjeća jače, potenciranu nego mi ostali. To je kod njega intuitivno i to intuitivno je dalo svoj izraz. To je kod njega postala, ono što veli Benedetto Croce, intuitivna ekspresija, i potome se osjeća za izgubljenom zemljom jasklikuje kod pjesnika i kod nas običnih »bje-gunaca«. Jer svi mi nosimo u sebi i naše doce i naše dražice, naše maike i naše nonice, ali dok je to kod nas bez jačih kon-tura, neodređeno i u kompleksu osjećaja, to je kod Gervaisa diferencirano, oštro omeđeno i izražajno. Ono što mi puštamo u dušu i dajemo iz nje kao kroz obično staklo, to Gervais daje kroz leću i u fokusu te leće je sintetiziran osjećaj, koji se izražuje u pjesmi. I baš po toj mogućnosti sintetičkog izražavanja uobličeno Gervais ono što svaki čovjek nosi u sebi, ali što svaki čovjek ne može da izrazi. Ali pravi izraz

toga šta nosimo u sebi, u ovom slučaju Gervaisova pjesma, to dirne i zatalasa naše osjećaje i po zakonu istovjetnih tonova u nama odzvoni neka resonanca i mi tu njegovu pjesmu duboko i jako osjetimo.

Gervais je, uz to što je istarski pjesnik, još i posebno liburnijski, a ako uzmemo istovjetnost jezika i života, možemo da kažemo da je Gervais pjesnik Liburnije i Gornjeg primorja. Jer sav onaj kraj uz more, pa i nešto navise do Kašva, govori, misli i izražava se potpuno jednako. Čovjek iz Opatije i onaj iz Novege ili Crikvenice su jedno te isto. Čak su poslije rata i one male razlike izravnanne, kada se Hrvatsko primorje razvilo u turistički kraj. To je poseban svijet — ni seljački ni gradski. To nije više seljak, a nije još buržoazija. To je kraj gdje je svijet vrlo naglo izgubio seosku — mornarsku konservativnu patriarhalnost. Mjesto toga dobio neku površnu patinu »evropske« civilizacije bez dubljeg uživanja. To je kraj gdje je i kultura i civilizacija bila jaka uslijed utjecaja mora i mornarskog života, ali ta tradicionalnu primorsku civilizaciju i kulturu je čovjek Liburnije i Hrvatskog primorja dao za jeftinu i blještavu patinu »kurgastike« kosmopolitske »gemistike« i »kulture«. Najvažniju ulogu je u tome igrao profit, pa kao što je Liburnija Cara-Emina proizvela materijalnu i duhovnu transformaciju propašću jedra, tako je pedesetak godina kasnije ta transformacija bila uzrok onom brzom prilagođavanju toga kraja novim prilikama. Jer ono što je bilo odnijelo jedro, donijeli su »kurgastike«, ali to što su oni donijeli zahtijevalo je manje truda i muke pa su nekadašnji noštrmi i mornari postali barkarijoli, a oni koji bi za vrijeme jedra bili postali kadeti i »mali od foguna«, postali su »jeunesse dorée« kupališnih mjesta.

»Selo je bilo va starih dni,
kade su sad veli palaci,
ni već sela, ni judi ni
na kraje se šeću pajaci«
(Barke faren)

To govori Gervaisov nonič barkarijoli sa gorčinom u duši, ali tu gorčinu uzrokuju mnogo više mladi »pajaci« nego stranci, koji su podigli te »vele palace«. Jer uz te »vele palace« su i barkarijoli sagradili svoje nove kuće, ali oni su u taj novi život unijeli

svoja stara shvaćanja i svoj lični život. dok su unuci tih noniča šetali u pidžamama po obali i po noćnim lokalima, bez ikoga što bi ih vezivalo sa starim i bez sposobnosti da shvate novo. Tu Liburniju — te noniče i nonice — te Pepe, Kate i Tonce »pri ka-ficne« dao nam je Gervais u stihovima koji po svojoj strukturi i svojoj muzikalnosti odgovaraju duši tog kraja, koja bi se mogla izreći u dvije riječi: Lako čemo.

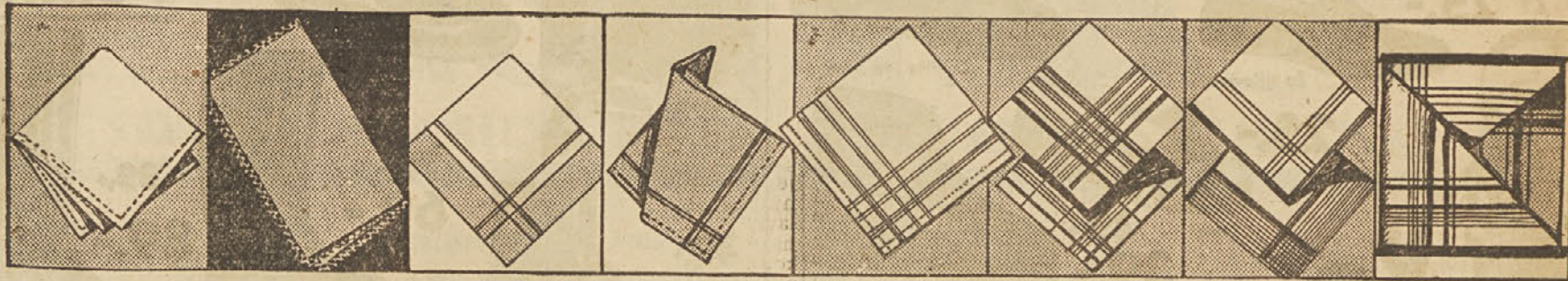
(Toga nema kod Balote, jer on daje drugu Istru, tešku, psihološki dublju, neizgladnjenu i neiskristalizovanu; i paralela između Balote i Gervaisa bi bila vrlo zanimiva i važna, ali bi o tome trebalo da se govori u posebnom članku.)

Gervais je dao Liburniju u stihu toga kraja. I to donekle objašnjava savršenstvo njegovog ritma i stila. Jer taj stil živi već hiljadu godina u čakavskoj narodnoj pjesmi, a poznata je činjenica da jedna izrađena, tradicionalna kultura daje svoj maksimum na vrhuncu svoje periode. Kao što je Ivan Mažuranić u »Small-agie« dao sintezu narodne pjesme i davno izrađeno dubrovačkog književnog jezika i, isto vrijeme dok su lirici pentali kao djeca u novom jeziku tako je Gervais dao sintezu čakavske narodne pjesme. I Mažuranić i Njegoš su u ono doba dali savršenstvo stila i jezika jedino zato što su oni postavljali završnu tačku tradicionalnoj izradnoj pjesmi, a nisu pošli od liraca i nisu se borili sa riječnikom ni sa jezičnim formama.

Iako to ne objašnjava potpuno Gervaisa, ipak je ta činjenica važna u prosudivanju Gervaisovih stihova. Ako pogledamo Gervaisovu »Lepa Jelex« i narodne pjesme na kraju Jelenović Petrisove antologije doći ćemo nehotice do zaključka da je Gervais nadahnuo više puta stih čakavske narodne pjesme. To nije ni čudo, jer je i običan govor toga kraja izrađen i muzikalan kao pjesma, pa od čakavske narodne pjesme do svakidašnjeg govora nije velika razlika.

Gervais bi mogli promotriti i kao »tipac«, jer se radi boljeg razumijevanja i pjesnike može podijeliti u tipove. I kao što su neki vizuelni, slikarski, drugi su više muzički tipovi. Dok su Parnasovci davali svoja nastojanja u slikama, dole su Simbolisti izražavali sve riječi, ritmom, ali kada je neko u isto vrijeme »parnasovac« i »simbolist« tada može da daje savršenstvo pjesme

BIJELI TJEDAN KASTNERA i ÖHLERA

26400 Bijeli šifon-rupčići sa ažurom, 6 komada, vel. 23 cm Din 6.— 26 cm Din 8.— 29 cm Din 10.50 37 cm Din 15.— 43 cm Din 20.—	26401 Rupčići od batista sa čipkama ili svijetlim bojama ili bijeli, 3 komada Din 5.— 6 komada Din 9.50	26402 Ženski rupčići s modnom bordurom sa rubom vel. 25 cm Din 2.50 28 cm Din 2.75 s ažurom vel. 26 cm Din 3.—	26403 Moderni ženski rupčići u svijetlim bojama, sa rubom vel. 28 cm Din 3.— s ažurom vel. 26 cm Din 3.25	26404 Čisto bijeli ažu - rupčići sa sjajnim atlas prugama, 6 komada, veličina cm Din 26 15.— 30 20.— 34 25.— 43 42.—	26405 Muški rupčići sa čiji sa šarenim utkanim uzorkom, vel. 38 cm Din 2.— bolja vrst, vel. 40 cm Din 2.50 isti s ažurom, vel. 39 cm. Din 3.—	26406 Muški šifon-rupčići s bordurama u dobroj kakovosti sa rubom, vel. 44 cm. Din 3.75 s ažurom, vel. 42 cm. Din 4.25	26407 Moderni muški rupčići u tamnim bojama ili drap kao sirova svila, 6 komada vrst a Din 44.— vrst b Din 50.— vrst c Din 55.—
--	--	--	--	--	---	---	---

Velika ponuda malih cijena. Tko je za štednju, posjetit će „BIJELI TJEDAN“
Razgledavanje robe ne obvezuje Vas na kupnju. Mušterijama izvan Zagreba šaljemo na zahtjev besplatni cjenik „Bijelog tjedna“.

Kastner & Ohler
Zagreb.

NAD GROBOM SIDONIJE CUKAR

U Zagrebu je umrla gdja Sidonija, supruga dra. Marijana Cukara.

Između svih naših milih i dragih istarskih gradova najmilije mi je ostalo u pameti i najbliže srcu naše ubavo Volosko, a uz njega divna Opatija, pa dalje tamo leži, lka. Lovran, Berseč — rodno mjesto našeg velikog Kumičića i Mošenice, sva naša zimzelena Liburnija, nad kojima kao vječne straže stoje starodavni Kastav grad, drevni Veprinac, i gorda naša Učka, kao i čitava tužna Istra.

One četiri prve godine, i kasnije jedna godinu dana, sprovedene u našem Voloskom, ostale su mi nezaboravne, usjele su mi se duboko u srce i u pamet. I zato se trgnem na svaki glas, koji čujem o ljudima iz onih krajeva; radujem se u nuzi moje duše nad svakim dobrim i veseljem glasom, plačem na svaku tužnu vijest...

I zaplakao sam iskreno, nad još preranim grobom gdje Sidonije Cukar. Velim preranim grobom, jer je tekao prošla pola vijeka svojega života.

Upoznao sam je u Voloskom. Bila je uvijek vedra, vesela i nasmijana. Spadala je u red onih naših divnih voloskih Hrvatice, kojima smo se mi svi toliko ponosili. One su bile naše vjerne saradnice u našem ondašnjem najidealnijem narodnom radu, kojega se sada neopisivo boli na srcu sjećamo...

Siećaš se, Sidonijo, kad smo ono igrali zajedno u tadašnjem našem diletantskom društvu, kad smo priredjivali one lijepe

predstave koje je znao napisati naš odlični poznavatelj istarskih prilika Viktor Car Emin? Siećaš se Sidonijo, onog vječnog izleta, kojega smo jedne godine priredili, pod vodstvom našega ljubljenoga Spinčića, do Bakra i Kraljevice, pa obišli zatim obale čitave Liburnije? Siećaš se, kad je baš tada mene bila obuzela neka nemila vizija neke zle kobi naše Istre, pa ploveći ispod gordih morskkih klisura podno Berseča i Mošenice, uskliknmo sam: »Lako je moguće da bi mogla Italija doći do ovih naših grota«. Na to si se, Sidonijo, nasmijala, nasmijao se i naš tadašnji narodni vođa Spinčić, koji se nalazio u našoj blizini...

Siećam se dobro svega toga i premda nas je sudbina kasnije porazbacala po svijetu, a što je još gore, ovela nam i Istru našu, ja uvijek čuvstvujem sa svim mojim milim i dragim znanjcima davne moje mladosti. I zato sam potrnuo kad sam dočuo za Tvoju preranu smrt. Pohrio sam na Mirogoj. Neopazhen, nepoznat od mnogih, sakrivajući pred drugima svoju bol, ja sam Te slijedio na Tvojem zadnjem putu. Slijedio sam Tvoje vrlo i dobroga životnog druga, našega dragoga doktora Marijana Cukara i tvoju ožalošćenu djecu.

Zbogom Sidonijo, do viđenja na nebu. Dao Bog, da Ti budem mogao donijeti, kad i na mene dodje red prelaza iz ove tužne doline suza, radosnu vijest: Naše gospodsko Volosko, naša zelena Opatija, naša draga Liburnija, naša mila Istra, slobodne i svoje na svome Te pozdravljaju.

Zagreb, 7. II. 1935. Ante Belanić.

KRIKA O „JADRANSKOM KALENDARU“

Prikaz zagrebačkog

Zagrebački dnevnik na njemačkom jeziku »Morgenblatt« piše:

»U nakladi konzorcija lista »Istra«, organa saveza jugoslovenskih emigranata iz Julijske Krajine, izašao je prije kratkog vremena »Jadranski Kalendar«. Redakciju vodi Tone Peruško, naslovna strana, slika obale, i brojne ilustracije u djelu potiču od I. Režeka. Tisak Jugoslovenske štampe d. d. Zagreb, cijena 10 dinara. U svesku od preko 200 stranica pruženo je ovdje vrlo mnogo interesantnog gradiva. Dakako da ovo djelo ne ispunjuje baš osobito raspoloženje. To je raspoloženje ljudi koji su morali ostaviti svoju domovinu, jer im je tuđe gospodarstvo uzelo ono, što je najbitnije u domovini. Više stotina hiljada jugoslovenskih ljudi koji stanuju na povezanim naseobinama izručeno je tuđem gospodarstvu, koje ne poznaje nikakvih obzira u nastojanju da ih otme njihovoj jugoslovenskoj nacionalnosti u svim obzirima, pa i u molitvi da ih silom natjeraju jednom drugom narodu. Ako ovi ljudi mogu slobodno govoriti kao što se to događa u ovoj knjizi, oni izriču svoju bol i iznose svoje optužbe protiv tlačitelja. No knjiga uči takodjer i to, kako je vrijedan narod ovdje podvrgnut nemilosrdnoj sudbini. Mnogobrojne novele, pripovijesti, pjesme i prikazi iz pera emigranata sami po sebi pokazuju da je u tom području jugoslovenskog naroda pored gospodarskog stvaranja i napredovanja cvalo i dušev-

»Morgenblatta«

ni život i da se je smisao za kulturni napredak u narodu sve više produbljivao. Svakom Jugoslovenu može se »Jadranski kalendar« najtoplije preporučiti. Ako ga čitamo dobivamo dublji uvid u dio jugoslovenskog naroda, koji se iz dana u dan bori protiv preokrutne sudbine za svoj opstanak i kome treba poželjeti iskreno skrajnju izdržljivost u toj borbi. Taj dio naroda ima i pravo na to da nikada ne bude zaboravljen od velike i slobodne zajednice sunarodnjaka. Među brojnim prilogima ističemo ove: Lujo Vojnović: Rapallski ugovor, Režijanec: Rapallo ili Pariz, više priloga od Rikarda Katalinčića Jeretova, priloge od Viktora Cara Emina, Iga Grudena, Draga Gervaisa, dra Frana Plešića, dra Mirana Kajina, dra Huga Werka, Mirka Breyera, Ante Dukića, Charlesa Loiseaua, Ferde Delaka, Iva Grahovara itd. Treba upozoriti naročito i na članak Ernsta Mumeltera o borbi južnog Tirola za njegovu materinsku riječ. Komentar k tome pitanju je suvišan.

Stoji samo 10.— dinara bez poštarine a sa poštarinom 11.50 dinara. Ko naruči uredno i naš džepni kalendar »Soču« dobiva oba kalendara franko. t. j. mi plaćamo tada poštarinu. Oba kalendara stoje 18 dinara. U tih je 18 dinara uračunata tada poštarina za oba kalendara te prema tome daismo oba kalendara za samih 15.— dinara. Jer nas košta poštarina i pakovanje 3.— dinara za oba kalendara.

u sintezi slike i muzike. Dok je, na primjer, Vidrić bio samo dekorater, slikar, dole je, na pr. Čerina, davao svoje štimunge u ritmičkim simbolima. Ako uočimo to dvije razlike u pjesničkom stvaranju, pa promotrimo na primjer Zupančičeve pjesme, vidjet ćemo da je Zupančič sinteza, slikar i muzičar. To spominjemo radi toga što ćemo moći i time donekle objasniti Gervaisa, jer Gervaisu su dva najmilija pjesnika baš Vidrić i Zupančič.

Gervaisova »Maglice« potječe nas donekle na Vidrićevo »Jutro«, ali bez Vidrićevog paganizma i nekog dionizištva, ali sa mnogo boljom muzikom. (To je, po mojem mišljenju, najlirska Gervaisova pjesma.) Gervais je slikar, ali on zna da svoju sliku zatalasa, da je stavi u ritmički pokret. Glagol je kod Gervaisa magični štapić, kojim daje ritam i muziku svojoj pjesmi. Na primjer:

»Pod Učkom kućice bele —
miče, kot suzice vele.
Beli zidići, črjeni krovčići.

To je slika, statika. Ali sada dolazi glagol koji tu statičnu sliku zatalasa, daje joj život, dinamiku:

Na keh vrapčiči kanta ju

Ti vrapčiči koji kanta ju, i te ženice koje kopaju, daju pjesmi sav ritam i pretvaraju je u neki heineovski »Lied«, koji se daje vrlo lako uglazbiti, jer je već sam po sebi muzika. (Naš kompozitor Matetić-Ronigov ju je već i uglazbio.)

Kao što može jedan tračak sunca, jedan usklik, jedan lepršav rupca u prolazu da u pjesniku stvori pjesmu, tako i Gervais od takvog jednog poticaja stvori pjesmu. Zupančičevi stihovi u pjesmi »Z vlakom« dali su, možda, Gervaisovu »Bog domovina«.

O zbogom, domovina!
In kakor ovije se val okrog skal
(Zupančič)

Bog domovina,
Gren kruha po belen svele iskat
(Gervais)

To su dvije sasna različite pjesme, ali intonacija u ta dva stiba je ista. Možda Gervais nije ni čitao tu Zupančičevu pjesmu, ali je ta slična intonacija karakteristična za Gervaisovo stvaranje.

Gervais je slikar i muzičar u isto vrije-

me. On misli u slikama, a izražava se u slikarskim pjesmama, ako se taj izraz može da upotrijebi. Ali osim tih slikarskih pjesama ima u Gervaisu još nešto što se ne da izreći, nešto što se može samo osjetiti čitajući njegove pjesme. Ono što smo spomenuli u početku — ono što Baudelaire nazivlje magijom.

I zato treba čitati »Čakavske stihove« da se osjeti tu magiju.

Tone Peruško.

Drago Gervais: Čakavski stihovi. — Predgovor napisao Vladimir Nazor. — Vlastita naklada 1935. — Cijena 15.— Din, a za članove emigrantskih društava i preplatnike »Istre« 10.— dinara, sa poštarinom 12.—

ISTARSKI BALUN NA POZORNICI

Uspjeh Slavka Zlatića

Iste večeri, kad se održavala zabava društva »Istra« (2 II) davalo je i Hrv. kult. društvo »Napredak« svoj koncert s plesom u dvorani Glazbenog zavoda. Na programu Napretkovog koncerta u kojem su sudjelovale prve umjetničke sile Zagreba, izveden je na koncu i istarski ples »balun«. Otplesao ga je osam parova, članova Matice hrvatskih kazališnih dobrovoljaca. Plesačice i plesači nastupili su u originalnim istarskim narodnim nošnjama, ženske u modrinama, a muškarci u banevrekama, te su plesali vrlo skladno i precizno. Ovaj naš ples, koji je pun ritma, temperamenta i gotovo neke divljine, izveden je tako da je bio prema onom kako se pleše u Istri, ponešto ublažen, što je i razumljivo. Nastup plesača i odstup s pozornice bio je slikovito postavljen pa je cjelokupni dojam bio pun učinka. Dupkom puna dvorana najbiranije zagrebačke publike primila je »balun« upravo oduševljeno, pa su plesači morali ponoviti ples. »Balun« je bio novost i kao takav najuspješnija točka večeri.

Tom prilikom istaknuo se naš mladi muzičar Slavko Zlatić, koji je, prema istarskim pučkim motivima, komponirao muzičku pratnju za »balun«. Trud Zlatićev treba posebno spomenuti ne samo zbog njegove suradnje kod izvedbe »ba-

luna« (on je i dirigirao) već i zato, što je ta njegova glazbena pratnja i kao kompozicija uspjelo muzičko djelo. (r)

NIKO BRATULOVIC O ČAKAVSKOJ LIRICI

U posljednjem broju zagrebačke revije »Javnost« (br. 4) napisao je g. Niko Bratulović, poznati književnik, opširnu kritiku »Antologije čakavske lirike« s interesantnim osvrtom na čakavsku literaturu uopće. Bartulović govori s priznanjem o čakavskoj poeziji Nazora, Balote, Gervaisa i Ljubića, ističe njihove kvalitete i upozorava i na one pjesme, koje Antologija nije uzela u obzir. Ta je kritika napisana s temeljitim poznavanjem stvari.

NAŠE PITANJE U LJUBLJANSKOM RADIU

Ljubljanska radiostanica pokazuje interesa za naše pitanje. Služi pripravo našoj kulturnoj propagandi. Često se čuju iz Ljubljane predavanja o našim stvarima. I naša pjesma, naročito pjevanja od emigrantskoga »Tabora« pod vodstvom Venturinića. Prošlih dana slušali smo jedno literarno predavanje Franceta Vodnika, koje nas je interesovalo, a zatim je pod nacionalnim santom predavao Albert Širok, naš pjesnik, o Jadranskom moru u slovenskoj poeziji. To je predavanje bilo zanimivo i vrijedno u svakom pogledu. Čuli smo zatim prošlih dana predavanje dra Oblaka, predsjednika Branibora o domovini i opravdanosti narodnoobrambenog rada, s naročitim obzirom na jugoslovenske manjine izvan granica. I to je predavanje bilo u okviru nacionalnog sata.

ISTARSKA NOVELA MILANA ŠENOEA

U »Jadranskoj Straži« (za februar 1935) izašla je novela pod naslovom »Gospodin Ignacij Zima«. Napisao ju je poznati hrvatski književnik Milan Šenoa. Obradjuje jedan istarski siže. Na novelistički način prikazuje proces asimilacije u našem liburnijskom kraju u predratnim vremenima. Kao prilog našoj literaturi te vrsti zaslužuje pažnju.

»SLOVANSKY PREHLED« I JULIJSKA KRAJINA

Poznata praška revija »Slovansky Prehled« donosi i u svom posljednjem broju (br. 1 za 1935) stvari, koje se tiču Julijske Krajine. Ta je revija ispravno shvatila svoju zadaću pregleda čitavog slavenskog svijeta. G. Jos. Vuga, odličan poznavalac našega problema, nastavlja s iznošenjem najnovijih događaja u Julijskoj Krajini. Citira sve novije događaje, koji su od većeg značenja za upoznavanje talijanske politike u našoj zemlji, citira naš list i daje zaokružen prikaz, koji će svratiti pažnju čitatelja, kojih ima mnogo po čitavom slavenskom svijetu, na naše teško življenje. G. Vuga vrši doista hvalevrijednu zadaću, kojom nas mnogo zadužuje. U rubrici o novim slavenskim knjigama napisao je pored toga i laskav prikaz »Jadranskog kalendara«. U istom broju piše g. Oton Berkopec o Andreju Gabrščeku kratk članak povodom njegovog jubileja.

NAŠI U PEDAGOŠKIM REVIJAMA

U drugom broju pedagoškog časopisa »Napredak«, kojega uredjuje prof. Josip Demarin, direktor Istarskog diačkog internata, čitamo četiri stručna članka naših pedagoških pisaca. Ante Defrančeski piše o psihologijskoj osnovi skupne nastave (odlomak iz knjige koju će doskora izdati): Nikola Zec je dao članak: »Interpretacija literarne gradje u nar. školama«; Josip Demarin piše o psihologiji učitelja, a Rudolf Šaršon je dao članak o najjednostavnijem dokazu računske tačnosti.

IZ OMLADINSKE SEKCIJE

U subotu dne 16 februara u 8 sati na večer održati će Omladinska sekcija članski sastanak. Predavati će brat Petar Stanko o temi: »Politične in gospodarske borbe Slovencev in Hrvatov proti fašizmu v Julijski Krajini«.

Za nedjelju pak pozivamo sve prijatelje na našu čajanku, koja počinje u 4 sata popodne u društvenim prostorijama Trg Kralja Aleksandra 4, prizemno lijevo.

Za kuću.

29 25.-

Za tijelovježbu

25.-

Tople

49.-

39.-

Od fine čoje u bojama

Vunom postavljene.

Za kišu i snijega!

19.- 25

72.-

69.-

99.-

89.-

U snijeg i blato sa gumenom obućom

Već cijene

Naša

Za dječake.

69.-

59.-

Od laka.

49.-

45.-

Od jakog telećeg boksa sa gumenim djonom.

Teleći boks sa kožnim djonom.

49.-

39.-

49.-

39.-

35.-

Lak - teleći boks.

Govedji boks sa gumenim djonom.

Od jakog telećeg boksa sa gumenim djonom.

Za odrasle.

Prednosti gumenih djonova

nepromočivost

elastičnost

nepoderivost

89.-

79.-

Najbolji govedji boks sa gumenim djonom.

129

99.-

Teleći boks.

149

99.-

Lak - antilop.

SMRT SENATORA VALENTINA ROŽIČA

Ljubljana, 7. februara. — Danas u tri sata po podne umro je u Ljubljani Valentin Rožič, senator, bivši profesor i nacionalni radnik. Valentin Rožič je rođen g. 1878. Svršio je srednju školu u Ljubljani, a filozofski fakultet u Grazu. Služio je kao profesor neko vrijeme. Istakao se svojim naučnim i nacionalnim radom. Napisao je veći broj knjiga koje imaju historijsko-nacionalni značaj. Za vrijeme austrijske vladavine proganjan je kao nacionalni borac. Izvjesno vrijeme bio je u konfinaciji u Splitu i drugim mjestima. Poslije oslobođenja uzimao je vidnog učešća u javnom životu. Pokojni senator bio je istaknuti borac za prava slovenske manjine pod Austrijom i Jugoslavenu pod Italijom. U tom smislu razvijao je veliku djelatnost, pisao je govorio, interpelirao u senatu, radio je u organizacijama i zalagao se za naše ljude, pa je tako od velikog značenja njegova interpelacija u senatu, da se prizna nacionalni rad nekim istaknutim javnim radnicima Julijske Krajine. Neka mu je laka zemlja!

IZ KLUBA JUGOSLOVANSKIH AKADEMIKOV IZ TRSTA, GORICE I ISTRE V LJUBLJANI

Javljam, da Klub u tej sezoni ne bo priredil vsakoletnega običajnega večera, radi narodnega žalovanja. Prav radi tega Klub letos ne prireja nikakih internih zabav, čajank ali kaj sličnega. Čutimo v sebi svojo veliko moralno nacionalno dolžnost, da kod Jugoslaveni ne sodelujemo, še manj pa prirejamo hrupnih zabav v dnež žalovanja za svojim Upanjem — Velikim Kraljem.

Klubova blagajna je sicer v obupnem položaju in nam so vsakoletne prireditve prinesle nekaj dohodkov. Vendar pa kljub vsemu temu letos Klub ne bo prirejal ničesar. Apeliramo tudi na bratske edinice, da se ravna po našem sklepu.

DELOVANJE »TABORA« IZ KAMNIKA

Društvo »Tabor« iz Kamnika je gotovo radi naporov in prizadevanj najbolj aktivna edinica na deželi. Pomisli moramo, da je članstvo razmetano po vseh krajih v okolici mesta in da je treba mnogo, predno se vse obvesti in informira o društvenom delu. Brez dvoma predstavlja članstvo »Tabora« iz Kamnika najbolj hvaležen krog poslušalcev in ljudi, ki žele dobrih predavateljev.

V nedeljo je priredilo društvo seštanek v Domžalah, kjer je predaval dr. Branko Vrčon o grški manjšini na Dodekanazu. Predavanje je imelo širši značaj in se ga je udeležilo tudi mnogo domaćinov.

RAD NAŠE EMIGRACIJE U BRODU

Glavna skupština Prosvjetnog i potpornog društva »Istra« u Sl. Brodu

Sl. Brod, februara.

U nedjelju 3. februara 1935. u 3 sata po podne održalo je naše društvo u Sokolani svoju godišnju skupštinu.

Na skupštinu slego se veliki broj emigranata iz grada i bliže okolice, tako da je prostrana dvorana Sokolane bila popunjena. Došlo je dosta emigranata koji nisu bili učlanjeni u društvo, pa su se na kraju skupštine i oni učlanili.

Skupštinu je otvorio društveni predsjednik pozdravnim govorom, u kojem se je osvrnuo na rad društva tečajem minule godine i na njegove zadatke u idućoj godini. Prikazao je u kratkim potezima teško stanje našeg porobljenog naroda u Julijskoj krajini istaknuvši njegove patnje i nevolje i odavši poštu palim žrtvama.

Prema izvještajima tajnika i blagajnika bilanca društvenog rada za minulu godinu je vrlo povoljna. Društvo je održavalo stalan kontakt sa savezom i svim savezima odselema te je na odberskim sjednicama pretresalo sva tekuća pitanja koja su se ticala emigracije i donelo potrebne zaključke. Društvo podržava stalno otvorenu čitauku sa dosta brojnim časopisima. — Članova upisanih bilo je 92, a k tomu pristupilo je novih 6 a istupilo 2, tako da danas društvo broji svega 96 članova. Primljeno je svega 166 dopisa, a odatlano 126. Uvjerjena za dozvolu boravka izdano je 46. Društvo je svega za svoje članove kod raznih vlasti i privatnika interveniralo u 48 slučajeva. Potpora podjeljena najsiromašnijim izbjeglicama u 32 navrata a loše materijalno stanje društva nije dozvoljavalo opsežnije korake u pogledu podjeljivanja pomoći siromašnim članovima.

Na prosvjetnom i propagandističkom polju rad društvene uprave bio je dosta plodan te je

društvo tečajem godine raspacavalo razne brosure, te su održana dva predavanja, komemoracija Rapalskog dana, sudjelovalo se kod proslave Jadranskog dana. Društvo je organizovalo koncert Akademicihara iz Ljubljane i uopće poduzimalo su se potrebne mjere u mjestu u svrhu propagande za našu zarobljenu užu domovinu. U svim nacionalnim manifestacijama bilo je vidno zastupano naše društvo, davši za nekoje i inicijativu. — Nakon izvještaja tajnika i blagajnika izvršio je revizijski odbor da je poslovanje društvene uprave pronađeno u redu te je podjeljena dosudnoj upravi razrešnica. — Iza toga izabrana je jednoglasno nova uprava u sljedećem sastavu:

1. Predsjednik: Viktor Benazić, sudija: 2. Podpredsjednik: Cvečić Eduard, bravar: 3. Tajnik: Maeluka Josip, gradski namještenik; 4. Blagajnik: Defar Dusan, posjednik. — Članovi uprave: Komel Ljudevit, sreski podnačelnik; Ferfila Franjo, knjigovodja; Kos Mijo. — Zamjenici: Gržinić Ivan, Čop Zvonimir, Dajčević Josip. — Nadzorni odbor: Gabrijele Dragutin, Defar Janko, Božeglav Stanko. — Časni sud: Suštarčić Ljudevit, Fabijan Viktor i Iveša Martin.

Konačno diskutovalo se u društvenoj članarini i o povraćaju izdanih članovima pozajmica po društvu, pa je zaključeno, da se članarina utanači prema imućevima prilika članova sa 6.— Din odnosno 4.— Din odnosno 2.— Din mjesečno, a besposlenim članovima da se članarina dok su besposleni oprosti. U pogledu vraćanja pozajmica zaključeno je, da se dužnici pozovu da dug društvu vrate. Pošto je dnevni red time bio iscrpljen društveni predsjednik zaključio je skupštinu.

ZBOR NAŠE EMIGRACIJE U BEOGRADU

Glavna skupština udruženja Istra—Trst—Gorica u Beogradu.

U nedjelju, dne 10. o. m. održana je redovita glavna skupština Udruženja Istra—Trst—Gorica u Beogradu u prostorijama Narodne Odrane. Skupština je bila brojno posjećena, a od ostalih nacionalnih društava bili su zastupnici Kola Srpskih sestara i Jadranske Straže kao i veći broj članova Narodne Odrane.

Prisutan je bio i predsjednik Saveza dr. Čok. Predsjednik g. Radikon otvorio je skupštinu i pozdravio goste i članove pa je dao riječ dr. Čoku, koji je jezgrovito iznio glavne karakteristike našeg pokreta.

Onda se prešlo na dnevni red i nakon pročitanog izvještaja upravnog i nadzornog odbora, data je razrešnica starom odboru. — Prije biranja Dirljivi gest sljepih pitomaca »DOMA SLIJEPIH« U ZEMUNU

Predsjednik našeg Saveza primio je od upravnika »Doma sljepih« u Zemunu g. Veljka Radamanovića pismo, u kome g. Radamanović javlja, da su sljepi pitomci u Zemunu između sebe poveli akciju za pomoć siromašnim emigrantima. Dali su onoliko koliko su mogli. Sakupili su priličan broj obuće, odjeće, i rublja i to poslali našim naseljenicima u Bistrenici na Vardaru. Uz ovaj plemeniti gest oni su uputili jedno pismo našem Savezu izjavljujući svu svoju ljubav prema našim emigrantima i prema našoj Istri. Dirljivo je čitati koliko ljubavi i idealizma ima u tim mla-

dim nesretnicima i sa kolikom vjerom oni bodre sve nas da nastavimo našu borbu. Ugodno potreseni mi i ovim putem toplo zahvaljujemo sljepim pitomcima u Zemunu i upravniku njihovog doma g. Radamanoviću.

ISTARSKA ZABAVA U NOVOM SADU BIT ĆE OPETOVANA.

Novi Sad, 10. februara 1935. Na posljednjoj sjednici je konstatovano, da je priredba od prethodne nedjelje uspjela odlično i u redovima članstva proizvela najbolji utisak. Usvojen je predlog, da se slična priredba priredi i 3. marta i to uz saradnju sa Sportskom sekcijom S. K. »ISTRA« i pjevačkom sekcijom. U tu svrhu

izabran je naročiti odbor, u koji su ušli od strane društva: predsjednik g. Opasie, potpredsjednik g. Ljubotina, te članovi: Prašelj, Cukon Tihomir, Čuk Stanko; od strane pjevačke sekcije sekretar g. Juričić i kolarski, a od Sportske sekcije g. Zvonko Burčić. Dužnost ovog odbora je da pripremi program i ostale pripreme za ovu priredbu koja treba da bude najveća u ovoj sezoni. O detaljima i o samom programu bit će članstvo na vrijeme obaviješteno.

Slovenec odvzete trgovačke koncesije

O podeljevanju trgovačkih koncesij odlučajo, kakor znano posebne komisije pod predsedstvom občin. načelnika (podestata). Te komisije so imenovane in se jemljejo vedno le iz vrst zanesljivih fašistov. Naši ljudje jim morajo predložiti vsako leto tudi prošnje za obnovo trgovaških koncesij. Pred kratkim sta taki dve občinski komisiji odbili podelitev trgovačke koncesije Tereziji Uršičevi v Crknem in Francetu Brenecu v Idriji. Oba sta se proti odločbi občinskih komisij pritožila po zakonu na pokrajinski upravni odbor v Gorici, ta je pa njuni pritožbi 10. t. m. zavrnil in sta morala Uršičeva in Brenec trgovini zapreti. Tako sta zopet gospodarsko uničeni dve slovenski rodbini...

U FOND »ISTRE«

U FOND »ISTRE« BROJ 7

Blečić Ante, up. škole, Zemun	D	20.—
Crljenica Josip, Crvenka	D	10.—
Ivančić Ivan, dir. gim., Sušak	D	50.—
Dr. Deprato Ante, sreski liječnik, Podr. Slatina	D	20.—
N. N.	D	10.—
Krebelj Marija, Maribor	D	5.—
Karel Filipi, Verdrena	D	5.—
Prohinar Vlado, Kamnik	D	6.—
U prošlom broju objavljeno	D	36.243.60

UKUPNO D 36.369.60